

JERUSALEM מכון ירושלים
INSTITUTE למחקרי מדיניות
FOR POLICY معهد القدس
RESEARCH لبحث السياسات

מכון ירושלים
למחקרי מדיניות

על נתוניך ירושלים

מצב קיים ומגמות שינוי

על נתוני ירושלים 2024 מצב קיים ומגמות שינוי

הוצאת הפרסום לאור התאפשרה הודות לתמיכה של שותפינו:

פרסום מספר 614 | מכון ירושלים למחקרי מדיניות

על נתוניך ירושלים 2024 – מצב קיים ומגמות שינוי

מחברים: עומר יניב, יאיר אסף-שפירא, יונתן פרדו

טקסט בסיס: מיכל קורח, מאיה חושן

עריכה והפקה: שירה נחמני

עיצוב גרפי: יעל שאולסקי

לציטוט (APA):

יניב, ע', אסף-שפירא, י' ופרדו, י' (2024). על נתוניך ירושלים 2024 - תמונת מצב ומגמות שינוי. מכון ירושלים למחקרי מדיניות.

© 2024, מכון ירושלים למחקרי מדיניות

רח' רד"ק 20, ירושלים

jerusalemstitute.org.il

info@jerusalemstitute.org.il

אנו עושים מאמץ להציג נתונים מדויקים ככל הניתן. נשמח למשוב, ובעיקר לתיקוני טעויות, אשר עלולות ליפול גם לאחר הגהות רבות.

על נתונייך ירושלים 2024

מצב קיים ומגמות שינוי

סרקו לצפייה בשנתון הסטטיסטי המלא באתר:

jerusalemstitute.org.il/yearbook

תוכן העניינים

8 הקדמה

12 שטח ואקלים

12 שטח
12 אקלים

16 גודל האוכלוסייה

18 פריסה גאוגרפית

19 מטרופולין ירושלים

20 משקי בית

21 גיל האוכלוסייה

22 אופי הזהות הדתית

23 ילודה ותמותה

25 הגירה ועלייה

28 אוכלוסיית המפונים

28 תחולת העוני

תוכן העניינים

34	מערכת החינוך	חינוך והשכלה גבוהה
35	השכלה גבוהה	

40	השתתפות בכוח העבודה	כלכלה ותעסוקה
41	מאפייני מועסקים	
44	עסקים	
45	תיירות	
47	בינוי ודיור	
48	בחירות לרשויות המקומיות	

הקדמה

כמדי שנה, אנו מבקשים להציג בפרסום זה את תמונת המצב בירושלים ואת מגמות השינוי כפי שהן משתקפות בנתונים הסטטיסטיים. אך בשנה זו – אחת השנים הקשות שידעה מדינת ישראל – משימה זו הייתה מאתגרת מתמיד.

אומנם, הפרסום מציג את נתוני האבטלה – שהגיעו לשיא בנובמבר 2023, חודש לאחר פרוץ המלחמה; את נתוני התיירות – שמלמדים על ירידה של כ-80% בלינות התיירים בירושלים; ואת הנתונים על גודלה של אוכלוסיית המפונים (מעוטף עזה ומצפון הארץ) שהתאכסנו במלונות בעיה. אך מטבע הדברים, השפעותיה של המלחמה חורגות הרבה מעבר לתמונה המוצגת בנתונים. משפחות רבות מירושלים ומישראל שכלו את יקיריהן ב-7.10 ובחודשי הלחימה, חיילים ואזרחים רבים נפצעו בגופם ובנפשם, ונכון למועד כתיבת שורות אלה – 128 חטופים וחטופות עדיין מוחזקים בשבי בעזה. בתוך כך, המלחמה הביאה עמה תופעות חסרות תקדים בהיקפן ובאופיין – החל מגיוס של מאות אלפי חיילי מילואים לחודשי לחימה ממושכים, ועד הירתמות אזרחית חסרת תקדים לחמ"לים ולמיזמי התנדבות שונים. אין ספק שמלחמת "חרבות ברזל", שאנו עדיין מצויים בעיצומה, תוסיף להשפיע בדרכים רבות על החברה ועל הכלכלה בעיר גם בשנים הבאות.

לצד השפעות המלחמה, נתוני השנה החולפת שיקפו מגמות כלליות באוכלוסייתה של העיר. בסוף שנת 2022, לראשונה, גודלן של כלל האוכלוסיות בירושלים הסתכם ביותר ממיליון נפש. בתוך כך, כל אחת מקבוצות האוכלוסייה המרכזיות בירושלים, כמו גם תתי-הקבוצות העיקריות – היו כלשעצמן בגודל של עיר בינונית-גדולה בישראל. בשנה זו התגוררו בירושלים קרוב ל-600 אלף יהודים ("אוכלוסייה יהודית מורחבת") וכ-380 אלף ערבים. האוכלוסייה החרדית מנתה כ-270 אלף איש (כ-46% מהיהודים), האוכלוסייה החילונית והמסורתית מנתה יחד כ-170 אלף איש, והאוכלוסייה הדתית – קרוב ל-140 אלף איש. כמו כן, מפקד האוכלוסין, שתוצאותיו החלו להתפרסם השנה, אפשר לנו להציג, לראשונה, אומדן של מספר התושבים הזרים המתגוררים בירושלים – כ-45,000 איש.

בשנה החולפת (2023) נמשכה העלייה בשיעור ההשתתפות של נשים ערביות בכוח העבודה, ונרשם שיא חדש במספר התחלות הבנייה בעיה. בשנת 2022 התחזקה מגמת העלייה במספר העולים שבחרו בירושלים כמקום מגוריהם הראשון בישראל, נרשמה עלייה קלה בהיקף ההגירה הבין-עירונית אל ירושלים, לצד עלייה חדה בהיקף ההגירה מירושלים אל ערים ויישובים אחרים בישראל. כל הנתונים הללו מופיעים בחוברת שלפניכם ובשנתון הסטטיסטי לירושלים, המתפרסם באתר המכון.

הקדמה

"על נתוניך" והשנתון הסטטיסטי הם חלק ממערך הנתונים של מכון ירושלים למחקרי מדיניות. אנו מתבססים על מגוון מקורות לנתונים, ובראשם הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. אנו מודים לאנשי הלשכה על הליווי בהכנת הפרסום ועל התמיכה המקצועית. תודה לקרן ליכטאג על השותפות ארוכת השנים ועל התמיכה בהוצאת הפרסום לאור.

על הפקת "על נתוניך" אמונה שותפתנו שירה נחמני, מנהלת הפרסומים של המכון, שגם ערכה את הפרסום בכישרון וברגישות; ועל העיצוב – כמו בשנים עברו – יעל שאולסקי הנפלאה. נסיים בתקווה ובתפילה לימים טובים יותר ולשחרורם של כל החטופים והחטופות במהרה.

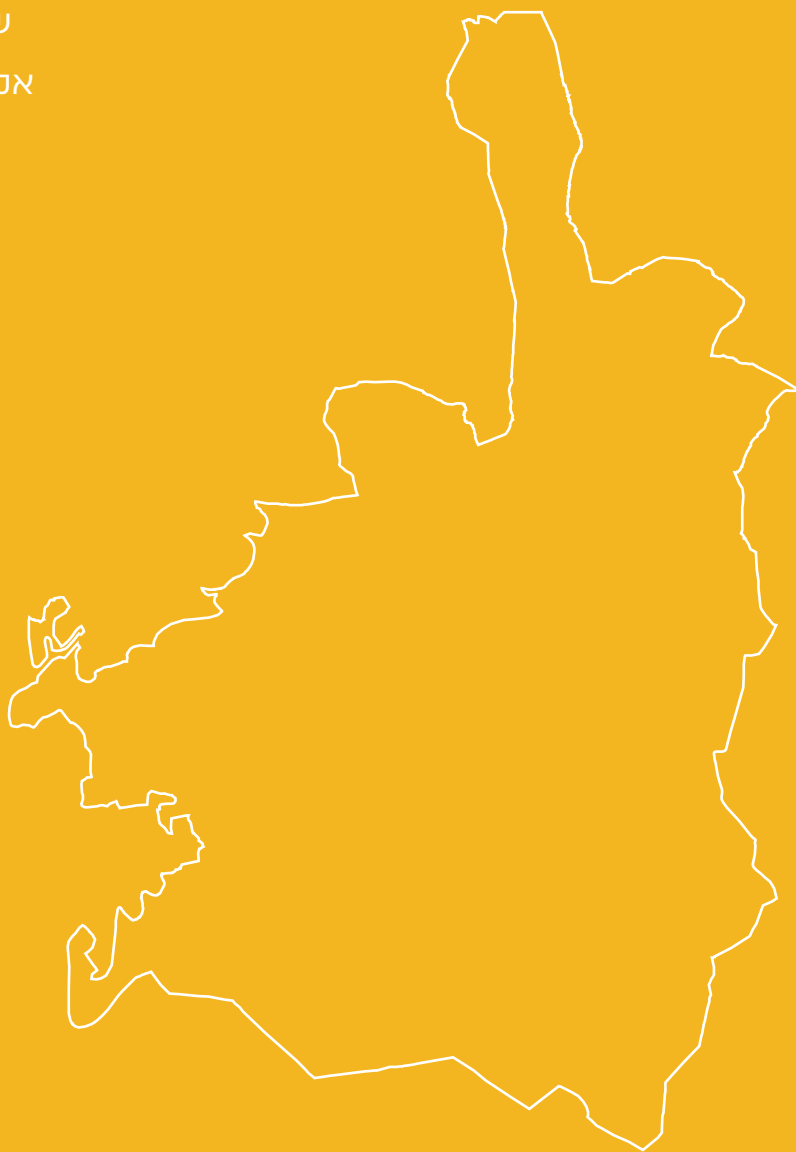
יאיר אסף-שפירא, עומר יניב ויונתן פרדו

1

שטח ואקלים

שטח

אקלים

שטח

שטח שיפוט הוא השטח הנכלל בתוך הגבול המוניציפלי של העיר, ובו העירייה נדרשת להפעיל את סמכויותיה ולספק שירותים לתושבים. מלבד דימונה וערד, ירושלים היא העיר הגדולה בשטחה בישראל. נכון לשנת 2023, שטח השיפוט של ירושלים משתרע על פני 126 קמ"ר. לשם השוואה, שטח השיפוט של העיר באר שבע כולל 118 קמ"ר, של חיפה 73 קמ"ר, של ראשון לציון 62 קמ"ר, של תל אביב 54 קמ"ר ושל מעלה אדומים 49 קמ"ר.

בשל המבנה הטופוגרפי של ירושלים, יחד עם מדיניות תכנון ארוכת שנים, ירושלים בנויה ברובה כשכונות המופרדות זו מזו על ידי עמקים שבהם יש כבישים ראשיים או שטחים ציבוריים פתוחים. בשנת 2021 השטחים הפתוחים היוו 46% משטח השיפוט של ירושלים. חלק מהשטחים הפתוחים נמצאים בתוך השטח הבנוי של העיר, כגון פארקים; וחלקם מקיפים אותו, כגון יער ירושלים והר שלמון. השינויים האחרונים שחלו בשטח השיפוט של העיר כללו תוספת של כ-240 דונם באזור רמת רחל, אשר עברו בשנת 2020 משטח המועצה האזורית מטה יהודה אל שטחה של ירושלים.

אקלים

בשנת 2023 הטמפרטורה הממוצעת בירושלים – וכן טמפרטורת המינימום והמקסימום – היו גבוהות במעט בהשוואה לטמפרטורות הממוצעות בשלושת העשורים האחרונים (1991-2020). בשנת 2023 הטמפרטורה הממוצעת בירושלים הייתה 19 מעלות, לעומת הממוצע בשלושים השנים האחרונות, שעמד על 18.4. טמפרטורת המינימום הממוצעת הייתה 14.7 מעלות (לעומת ממוצע של 14.1 מעלות בשלושת העשורים האחרונים), וטמפרטורת המקסימום הממוצעת הייתה 23.6 מעלות (לעומת ממוצע של 22.6 בשלושת העשורים האחרונים).

בשנה זו, החודש שבו נרשמה טמפרטורת המינימום הממוצעת הנמוכה ביותר בירושלים היה חודש פברואר – טמפרטורת מינימום ממוצעת של 5.9 מעלות. הטמפרטורה הנמוכה ביותר בשנת 2023 נרשמה ב-7 בפברואר: 1.4 מעלות. החודש שבו נרשמה טמפרטורת המקסימום הגבוהה ביותר היה חודש יולי, עם טמפרטורת מקסימום ממוצעת של 32.5 מעלות. הטמפרטורה הגבוהה ביותר בשנת 2023 נרשמה ב-13 באוגוסט: 41.7 מעלות.

בעונת הגשמים 2022/23 נרשמו בתחנת המדידה במרכז ירושלים 560 מ"מ של משקעים (לעומת 522 מ"מ בממוצע לעונה בשלושת העשורים האחרונים), וכן נרשמו 11 יממות שבהן נמדדו יותר מ-25 מ"מ של משקעים בירושלים. בעונה זו נרשמו 52 ימי גשם בירושלים (לעומת 58 ימי גשם בממוצע לעונה בשלושת העשורים האחרונים). החודש הגשום ביותר בשנה זו היה חודש פברואר – בו ירדו 213 מ"מ של גשם.

אוכלוסייה

2

גודל האוכלוסייה

פריסה גאוגרפית

מטרופולין ירושלים

משקי בית

גיל האוכלוסייה

אופי הזהות הדתית

ילודה ותמותה

הגירה ועלייה

אוכלוסיית המפונים

תחולת העוני

מרכיבי הגירה אל ירושלים וממנה, 2022

מכון ירושלים למחקרי מדיניות

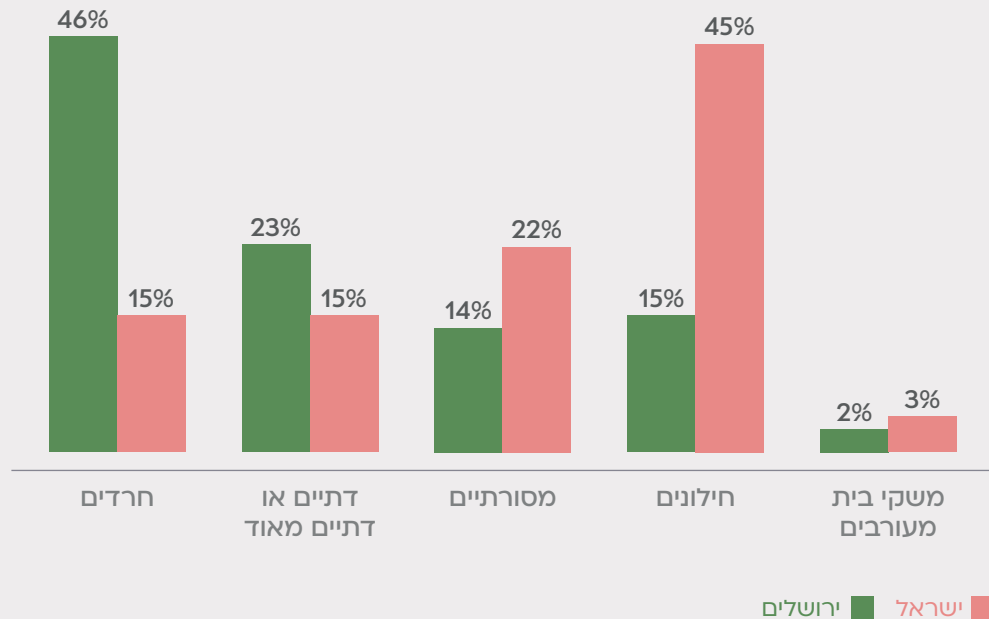
מהגרים אל ירושלים

מהגרים מירושלים

אוכלוסייה יהודית לפי אופי הזהות הדתית, 2022

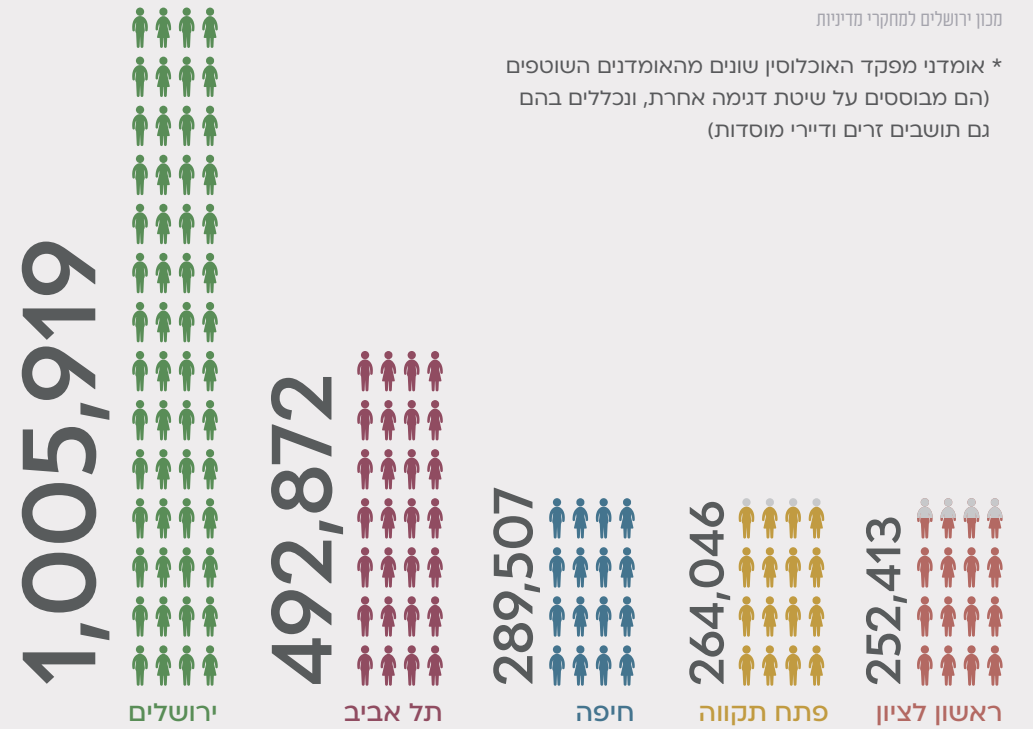
מכון ירושלים למחקרי מדיניות

אוכלוסייה בירושלים ובערים הגדולות בישראל, לפי מפקד האוכלוסין *2022

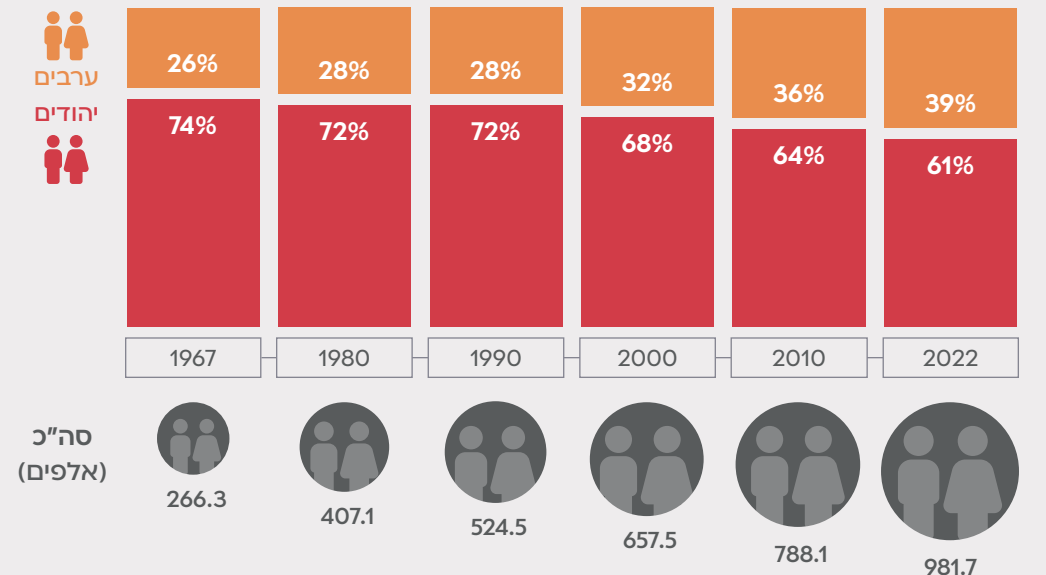
מכון ירושלים למחקרי מדיניות

* אומדני מפקד האוכלוסין שונים מהאומדנים השוטפים (הם מבוססים על שיטת דגימה אחרת, ונכללים בהם גם תושבים זרים ודיירי מוסדות)

אוכלוסייה ערבית ויהודית בירושלים, 1967-2022

מכון ירושלים למחקרי מדיניות

גודל האוכלוסייה

ירושלים היא העיר הגדולה באוכלוסייתה מבין ערי ישראל. בסוף שנת 2022 מנתה אוכלוסיית ירושלים 981,700 תושבים¹. בתל אביב, העיר השנייה בגודלה בישראל, התגוררו 474,500 תושבים. בחיפה, העיר השלישית בגודלה, התגוררו 290,300 תושבים.

בירושלים מתגוררת האוכלוסייה היהודית² הגדולה ביותר מבין הערים בישראל, האוכלוסייה היהודית-חרדית הגדולה ביותר והאוכלוסייה הערבית הגדולה ביותר. בשנת 2022 כלל אוכלוסיית ירושלים היוותה 10% מכלל האוכלוסייה בישראל; האוכלוסייה היהודית בירושלים היוותה 8% מהאוכלוסייה היהודית בישראל; והאוכלוסייה הערבית בירושלים היוותה 19% מהאוכלוסייה הערבית בישראל.

בשנת 2022 התגוררו בירושלים 597,000 יהודים ואחרים ('אוכלוסייה יהודית מורחבת') – מהם 581,200 יהודים, 12,400 תושבים ללא סיווג דת ו-3,500 נוצרים שאינם ערבים – והם היוו 61% מאוכלוסיית העיר. האוכלוסייה הערבית בירושלים מנתה 384,700 תושבים – 371,400 ערבים מוסלמים ו-13,000 ערבים נוצרים (96% ו-4% בהתאמה) – והם היוו 39% מאוכלוסיית העיר. לפי אומדן של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה³, בשנת 2022 התגוררו בירושלים כ-290,100 תושבים חרדים, והם היוו כרבע (26%) מכלל התושבים החרדים בישראל.

בשנת 2022 גדלה אוכלוסיית ירושלים ב-1.6% לעומת שנת 2021, בדומה לשיעור הגידול שנרשם בעיר בין השנים 2020-2021 ו-2019-2020, ובשיעור נמוך מהגידול שחל באוכלוסיית ישראל – 2.2%. אוכלוסיית תל אביב גדלה בשנה זו ב-1.4% ואוכלוסיית חיפה ב-2.7%. האוכלוסייה היהודית בירושלים גדלה ב-1.1% (2.3% בישראל) והאוכלוסייה הערבית בירושלים גדלה ב-2.4% (2.1% בישראל).

מפקד האוכלוסין 2022

בשנת 2022 ערכה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מפקד אוכלוסין. המפקד נערך מדי כעשור במטרה ליצור מאגר מידע מלא ומהימן של אוכלוסיית המדינה ומאפייניה, ובכלל זה נתונים דמוגרפיים, חברתיים וכלכליים בכל יישוב בארץ. נתוני המפקד אינם זהים לאומדנים השוטפים שאנו מציגים לאורך כל הפרסום; הם מבוססים על שיטת דגימה שונה, וכוללים גם את אוכלוסיית הזרים ואת דיירי המוסדות.

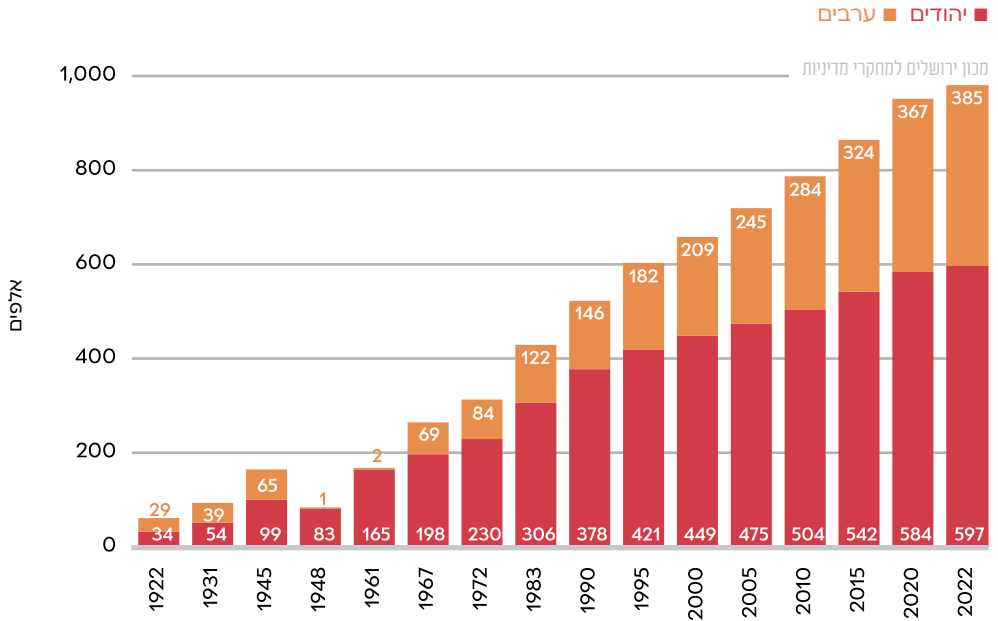
לפי נתוני המפקד, בשנת 2022 גודלן של כלל האוכלוסיות בירושלים הסתכם ביותר ממיליון איש (1,005,900). לפי נתונים אלו, בתל אביב ובחיפה התגוררו בשנה זו 492,900 ו-289,500 תושבים, בהתאמה.

בשנת 2022 מפקד האוכלוסין כלל לראשונה את אוכלוסיית הזרים – תושבים ללא מעמד חוקי, רובם זכאי חוק השבות שלא ביצעו את הליך העלייה. בירושלים מתגוררת אוכלוסיית הזרים הגדולה בישראל – 44,900 זרים. לשם השוואה, בתל אביב מתגוררים 22,200 זרים, בפתח תקווה – 8,400 זרים, ובחיפה – 7,000.

1 במסמך זה, בכל מקום שמצוינת שנת הנתונים – הנתונים המוצגים הינם נתוני סוף השנה.
2 אלא אם מצוין אחרת, המונח 'אוכלוסייה יהודית' מתייחס לאוכלוסייה יהודית מורחבת (אשר בעבר הוגדרה 'הודים ואחרים'). מלבד יהודים, אוכלוסייה זו כוללת גם חסרי סיווג דת (רובם בני משפחה של יהודים) ונוצרים שאינם ערבים.
3 אומדן של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה המבוסס על מודל של למידת מכונה.

אוכלוסיית ירושלים*, לפי קבוצת אוכלוסייה, 2022

*בתחום השיפוט של ירושלים בשנה המתאימה.

אחוז גידול שנתי בישראל ובירושלים, לפי קבוצת אוכלוסייה, 2015-2022

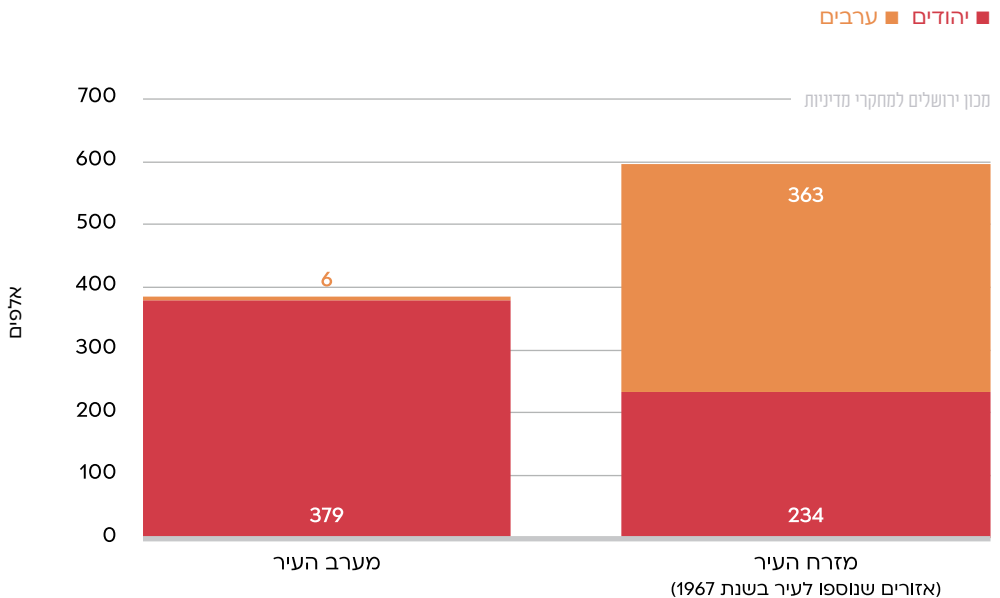

פריסה גאוגרפית

ביוני 1967, לאחר מלחמת ששת הימים, סופחו לירושלים שטחים נרחבים ממזרח, מדרום ומצפון. שטחים אלה – המכונים 'מזרח ירושלים' – כוללים שכונות יהודיות שנבנו לאחר 1967, כגון גילה ופסגת זאב, ושכונות ערביות שהיו מאוכלסות לפני 1967, כגון סילוואן וראס אל-עמוד.

בסוף שנת 2022 התגוררו במזרח ירושלים 612,400 תושבים. האוכלוסייה היהודית במזרח העיר מנתה כ-233,600 תושבים (רובם התגוררו בשכונות שרוב אוכלוסייתן יהודית) – והם היוו 38% מכלל התושבים במזרח ירושלים. מתוכם, 103,500 תושבים חרדים (44% מהאוכלוסייה היהודית). השכונות המרכזיות שבהן התרכזה האוכלוסייה החרדית במזרח העיר היו רמות אלון, נווה יעקב ורמת שלמה. האוכלוסייה הערבית במזרח העיר מנתה כ-378,700 תושבים, והם היוו 62% מכלל התושבים במזרח העיר ו-98% מכלל התושבים הערבים בירושלים.

אוכלוסיית ירושלים, לפי פריסה גאוגרפית וקבוצת אוכלוסייה, 2022

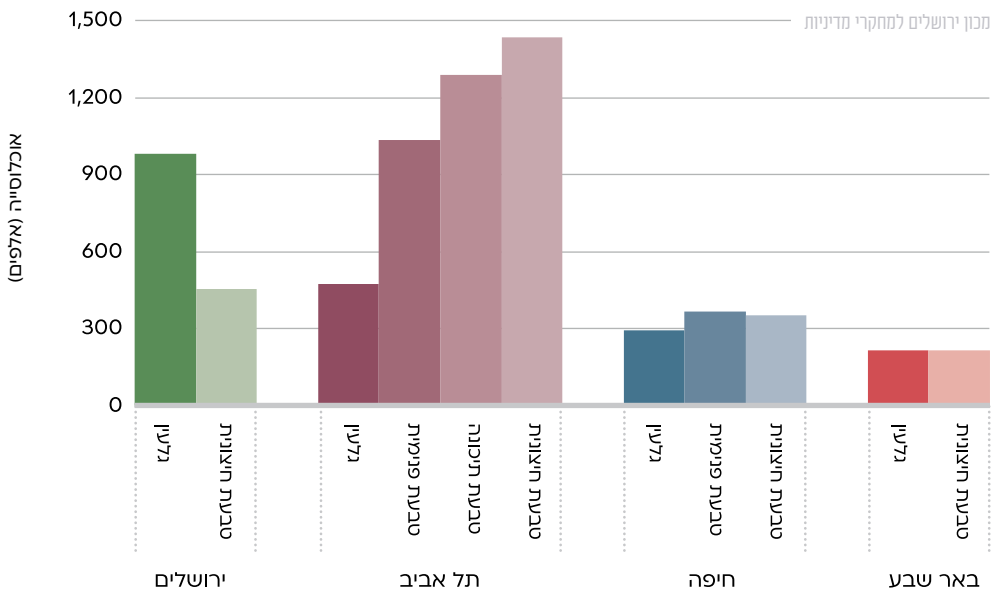
מטרופולין ירושלים

מטרופולין⁴ היא מקבץ של יישובים המקיימים זיקות תפקודיות אלו עם אלו, ובעיקר עם עיר מרכזית שמהווה את ליבת המטרופולין. יישובי המטרופולין מסווגים לטבעות – לפי עוצמת הזיקות בינם לבין ליבת המטרופולין, ולגזרות – לפי הכיוון אליה. בישראל הגדירה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ארבע מטרופולינים: ירושלים, תל אביב, חיפה ובאר שבע. מטרופולין ירושלים היא המטרופולין השנייה בגודלה בישראל, לאחר מטרופולין תל אביב, ובשנת 2022 התגוררו בה 1,437,500 תושבים. במטרופולין תל אביב התגוררו 4,230,700 תושבים, במטרופולין חיפה – 1,008,700 תושבים, ובמטרופולין באר שבע – 427,800 תושבים.

מטרופולין ירושלים מורכבת מגלעין המטרופולין – העיר ירושלים, ומטבעת חיצונית הכוללת שתי גזרות. בשנת 2022 היו במטרופולין ירושלים 80 יישובי מגורים. בגלעין המטרופולין גרו 981,700 תושבים, ובטבעת החיצונית גרו 455,800 תושבים: 249,400 תושבים בגזרה המערבית ו-206,300 תושבים בגזרת יהודה ושומרון (יישובים ישראליים בלבד⁵). 68% מאוכלוסיית מטרופולין ירושלים התגוררה בגלעין, שיעור גבוה ביחס למטרופולינים האחרות – תל אביב (11%), חיפה (29%) ובאר שבע (50%).

בשנת 2022, היישובים הגדולים ביותר בטבעת החיצונית של המטרופולין היו בית שמש (154,700 תושבים), ביתר עילית (64,000), מעלה אדומים (38,000), מבשרת ציון (25,500) וגבעת זאב (21,100).

אוכלוסייה, לפי מטרופולין וטבעות, 2022

4 לפי קביעת האקדמיה ללשון העברית, מינו הדקדוקי של השם מטרופולין הוא נקבה.
 5 בשנת 2022 האוכלוסייה במחוזות הסמוכים לירושלים של הרשות הפלסטינית מנתה, לפי נתוני הלמ"ס הפלסטינית, 773,400 תושבים (מחוזות רמאללה ואל-בירה, בית לחם, והחלק של מחוז ירושלים שאינו בתחום השיפוט של העיר ירושלים).

משקי בית

בשנת 2023 גודל משק בית ממוצע בקרב האוכלוסייה היהודית בירושלים עמד על 3.1 נפשות, בהשוואה ל-2.9 בקרב האוכלוסייה היהודית בישראל. גודל משק בית ממוצע בקרב האוכלוסייה הערבית בירושלים עמד על 4.8, בהשוואה ל-4.1 בקרב האוכלוסייה הערבית בישראל.

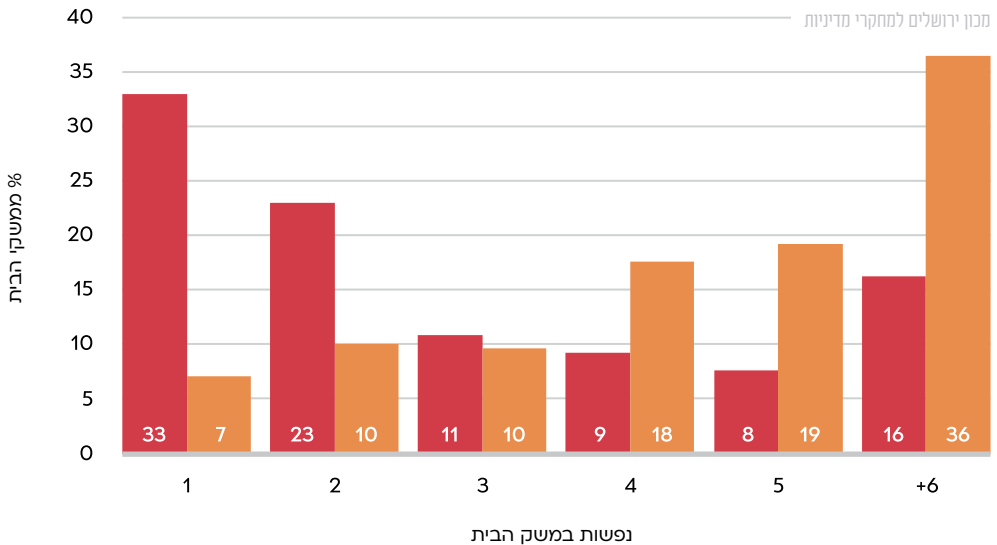
באוכלוסייה היהודית בירושלים ובישראל נרשמה התפלגות דומה של משקי הבית לפי גודלם, מלבד הבדל ניכר בשיעור משקי הבית הגדולים. 56% ממשקי הבית היהודיים בירושלים היו של נפש אחת או שתי נפשות (בהשוואה ל-53% ממשקי הבית בישראל), אך שיעור משקי הבית הגדולים (6 נפשות ומעלה) עמד על 16% ממשקי הבית היהודיים בירושלים (לעומת 9% ממשקי הבית היהודיים בישראל).

בקרב משקי הבית הערביים בירושלים, 17% היו של נפש אחת או של שתי נפשות, בהשוואה ל-25% בקרב האוכלוסייה הערבית בישראל. 36% ממשקי הבית היו של 6 נפשות ומעלה, שיעור גבוה משמעותית בהשוואה לאוכלוסייה הערבית בישראל (23%). בשל כך, חלקם של משקי הבית היהודיים בירושלים (71%) היה גבוה מחלקה של האוכלוסייה היהודית בעיר (61%), ובהתאמה, חלקם של משקי הבית הערביים (29%) היה נמוך מחלקה של האוכלוסייה הערבית בעיר (39%).

בקרב האוכלוסייה היהודית⁶ בירושלים, גודל משק הבית משתנה בהתאם לאופי הזהות הדתית; בשנת 2023 מספר הנפשות הממוצע במשקי בית חילוניים בירושלים עמד על 2.1 נפשות (לעומת 2.6 בישראל), בהשוואה ל-2.6 במשקי בית מסורתיים בירושלים (2.8 בישראל), במשקי בית דתיים (3.4 בישראל), ו-4.9 במשקי בית חרדיים (5.1 בישראל).

משקי בית בירושלים, לפי גודל משק בית וקבוצת אוכלוסייה של ראש משק הבית, 2023

יהודים ■ ערבים ■

6. הנתונים על אופי הזהות הדתית של משקי הבית מתייחסים רק לאוכלוסייה היהודית (ולא לאוכלוסייה היהודית מורחבת).

גיל האוכלוסייה

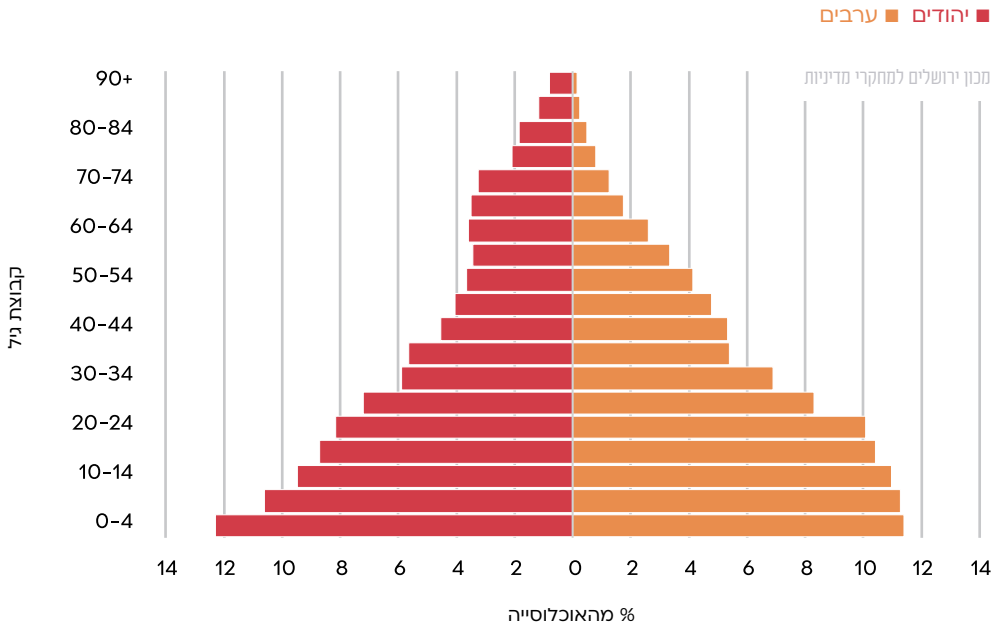
אוכלוסיית ירושלים צעירה במידה ניכרת בהשוואה לאוכלוסיית הערים הגדולות בישראל. בשנת 2022 הגיל החציוני⁷ בקרב תושבי ירושלים עמד על 24.2 שנים, לעומת 36.5 בקרב תושבי תל אביב ו-38.9 בקרב תושבי חיפה. בקרב כלל אוכלוסיית ישראל הגיל החציוני היה 30.3.

האוכלוסייה היהודית בירושלים מבוגרת יותר מהאוכלוסייה הערבית. בשנת 2022 הגיל החציוני של האוכלוסייה היהודית בירושלים עמד על 25.4, בהשוואה ל-22.6 בקרב האוכלוסייה הערבית בעיר. באותה שנה הגיל החציוני של האוכלוסייה היהודית בישראל עמד על 32.3, והגיל החציוני של האוכלוסייה הערבית בישראל עמד על 24.6.

ירושלים מתאפיינת באחוז גבוה של ילדים (בני 0-14). בשנת 2022 הילדים היוו 33% מכלל אוכלוסיית ירושלים, בהשוואה ל-18% בתל אביב, 20% בחיפה ו-28% בישראל. חלקם היחסי של הילדים בקרב שתי קבוצות האוכלוסייה המרכזיות בירושלים דומה – בקרב האוכלוסייה היהודית בעיר הילדים היוו 33%, ובקרב האוכלוסייה הערבית בעיר הם היוו 34%. עם זאת, בניגוד להצטרפים באוכלוסייה היהודית ניכר הפרש משמעותי בגודלן של קבוצות הגיל, לעומת דמיון יחסי באוכלוסייה הערבית. בני 0-4 ובני 5-9 באוכלוסייה היהודית היוו 12.6% ו-10.8% מכלל האוכלוסייה היהודית (בהתאמה), בעוד שבאוכלוסייה הערבית קבוצות אלו היוו 11.8% ו-11.4% (בהתאמה). מצב זה נובע משיעור פריון כולל נמוך יותר באוכלוסייה הערבית (כפי שיתואר בהמשך).

אחוז המבוגרים (בני 65 ומעלה) בירושלים נמוך יחסית. בני קבוצת גיל זו היוו 10% מכלל אוכלוסיית העיר, בהשוואה ל-15% בתל אביב, 21% בחיפה ו-12% בישראל. בקרב האוכלוסייה היהודית בירושלים המבוגרים היוו 13%, ובקרב האוכלוסייה הערבית בעיר הם היוו 5% בלבד.

מבנה גילים של אוכלוסיית ירושלים, לפי קבוצת אוכלוסייה, 2022

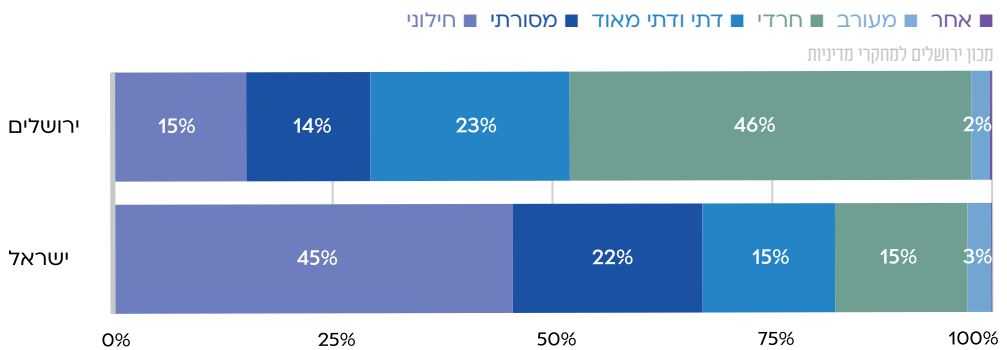
⁷ הגיל החציוני – הגיל שחצי מהאוכלוסייה צעירה ממנו וחצי מהאוכלוסייה מבוגרת ממנו.

אופי הזהות הדתית

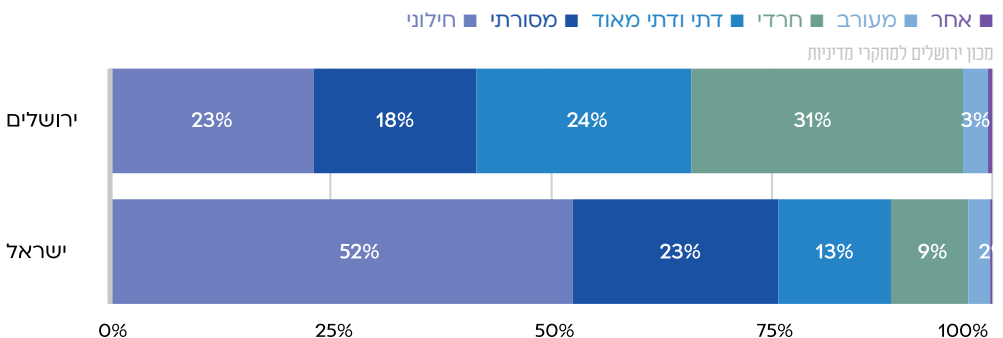
ירושלים היא עיר מעורבת ומתגוררות בה קבוצות אוכלוסייה רבות ומגוונות. בשנת 2022, 46% מהתושבים מהאוכלוסייה היהודית המורחבת בירושלים (בכלל הגילים) הגדירו את עצמם חרדים⁸, 23% דתיים או דתיים מאוד, 14% מסורתיים ו-15% חילונים⁹. לשם השוואה, באוכלוסייה היהודית המורחבת בישראל – 15% הגדירו את עצמם חרדים, 15% דתיים או דתיים מאוד, 22% מסורתיים ו-45% חילונים.

אוכלוסייה יהודית בירושלים ובישראל, לפי אופי הזהות הדתית של משק הבית, 2022

בשל הבדלים ניכרים בגודל משקי הבית בקבוצות השונות, כאשר בוחנים את התפלגות הזהות הדתית בקרב משקי הבית באוכלוסייה היהודית המורחבת, מתקבלת תמונה שונה: 31% ממשקי הבית היהודיים בירושלים הם משקי בית חרדיים, 24% דתיים או דתיים מאוד, 18% מסורתיים ו-23% מעורבים¹⁰.

משקי בית יהודיים בירושלים ובישראל, לפי אופי הזהות הדתית, 2022

8 מודל אחר של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, המתבסס על למידת מכונה, מגיע לתוצאות דומות, ומלמד כי בסוף שנת 2021 התושבים החרדים היו כ-48% מהאוכלוסייה היהודית המורחבת בירושלים וכ-29% מכלל אוכלוסיית העיר.

9 נתונים אלה מבוססים על סקר כוח אדם, ומתייחסים לכלל האנשים במשק הבית, לפי הצהרת ראש משק הבית על אופי הזהות הדתית.

10 כנ"ל, הערה 9.

ילודה ותמותה

ילודה

בשנת 2022 נולדו לתושבי ירושלים 25,000 תינוקות, מהם 16,400 תינוקות (66%) נולדו לנשים יהודיות ו-8,600 (34%) לנשים ערביות.

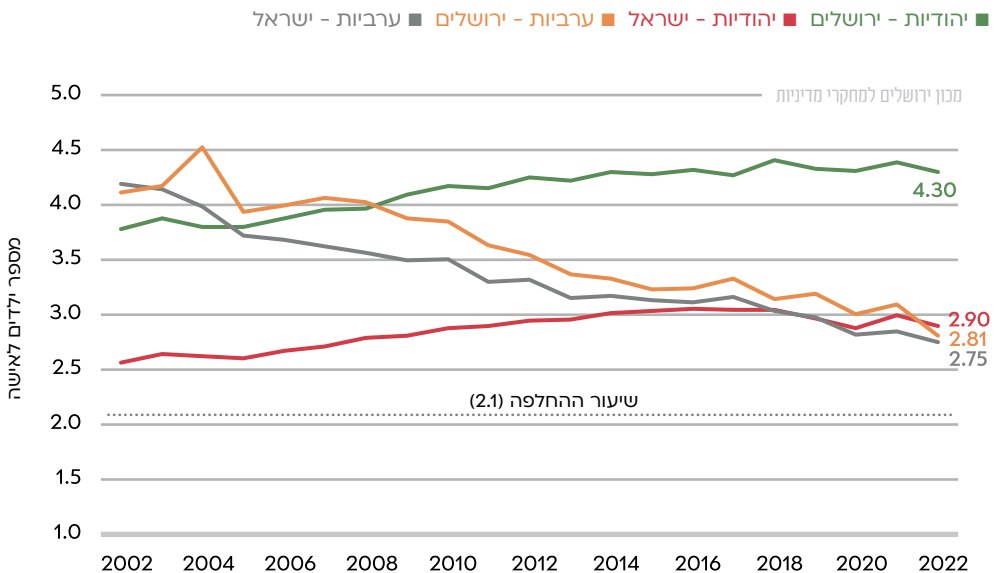
שיעור הפרייון

בשנת 2022 שיעור הפרייון הכולל¹¹ (להלן: 'שיעור הפרייון') בירושלים עמד על 3.7, והוא היה גבוה באופן ניכר משיעור הפרייון בישראל (2.9), בתל אביב (1.8) ובחיפה (2.0). שיעור הפרייון של הנשים היהודיות בירושלים עמד על 4.3 (לעומת 2.9 בישראל), ושיעור הפרייון של הנשים הערביות בירושלים היה נמוך יותר – 2.8 (בדומה לשיעור בישראל).

בין השנים 2000-2010 חלה עלייה בשיעור הפרייון בקרב הנשים היהודיות בירושלים, ובעשור האחרון שיעור זה נותר יציב (4.3 בשנת 2012, וכך גם בשנת 2022). לעומת זאת, בקרב הנשים הערביות בירושלים נרשמה בתקופה זו ירידה חדה וממושכת בשיעור הפרייון (מ-3.6 בשנת 2012, עד ל-2.8 בשנת 2022).

שיעור הפרייון של הנשים הערביות בירושלים היה גבוה מזה של הערביות במחוזות חיפה והצפון (2.2), דומה לזה של הנשים הערביות במחוז המרכז (2.7), ונמוך משמעותית מזה של הערביות במחוז הדרום (5.0).

שיעור פרייון כולל בישראל ובירושלים, לפי קבוצת אוכלוסייה, 2002-2022

11 שיעור הפרייון הכולל הוא מדד המבטא את מספר הילדים שאישה צפויה ללדת במהלך חייה.

ריבוי טבעי

הריבוי הטבעי הוא הגורם העיקרי שמניע את נידול האוכלוסייה בירושלים. בשנת 2022 נוספו לירושלים כתוצאה מריבוי טבעי¹² 20,800 נפשות, כלומר 21.4 תושבים חדשים לכל אלף נפש באוכלוסייה. באוכלוסייה היהודית בירושלים נוספו 22.4 תושבים לאלף נפש, ובאוכלוסייה הערבית בירושלים – 19.8 תושבים לאלף נפש.

בישראל עמד שיעור הריבוי הטבעי על 13.5, בתל אביב – 8.9, ובחיפה – 2.7. שיעורי הריבוי הטבעי הגבוהים ביותר מבין הערים הגדולות בישראל נרשמו בבית שמש (34.9 תושבים לאלף נפש) ובבני ברק (34.6). לעומתן, בבת ים נרשם שיעור הריבוי הטבעי הנמוך ביותר (-1.7).

תחלואה ותמותה

בשנת 2022 נפטרו בירושלים 4,200 תושבים: 75% מהם יהודים ו-25% ערבים. בממוצע לשנים 2020-2022, תוחלת החיים¹³ בירושלים הייתה 82.9 שנים, בדומה לישראל (82.7 שנים), תל אביב (83.0) וחיפה (83.1).

בממוצע לשנים 2017-2019, שיעור השאתות הממאירות (סרטן) בקרב נשים בירושלים עמד על 237 מקרים למאה אלף נשים (בהשוואה ל-293 מקרים למאה אלף נשים בישראל). בקרב הגברים בירושלים עמד השיעור על 233 מקרים למאה אלף גברים (בהשוואה ל-310 מקרים למאה אלף גברים בישראל). בקרב הערים הגדולות, השיעור הגבוה ביותר של שאתות ממאירות נרשם בבת ים (368 מקרים למאה אלף נשים ו-379 למאה אלף גברים). השיעור הנמוך ביותר של שאתות ממאירות בקרב נשים נרשם בבית שמש (225 מקרים למאה אלף נשים), והשיעור הנמוך ביותר בקרב גברים נרשם בירושלים (233 מקרים למאה אלף גברים).

בשנים 2017-2019 (ממוצע), שיעור מקרי הסוכרת בקרב תושבי ירושלים עמד על 56.1 מקרים לאלף תושבים (בהשוואה ל-55.9 מקרים לאלף תושבים בישראל, 42.8 מקרים לאלף תושבים בתל אביב ו-48 מקרים לאלף תושבים בחיפה).

בשנים 2015-2019 (ממוצע), שיעור התמותה מסוכרת בקרב בני 45 ומעלה בירושלים עמד על 85 למאה אלף איש (לעומת 86.9 למאה אלף איש בישראל). בקרב האוכלוסייה היהודית בעיר שיעור התמותה מסוכרת בנילים אלה עמד על 70.3 למאה אלף איש (בהשוואה ל-79.4 בקרב האוכלוסייה היהודית בישראל), ובקרב האוכלוסייה הערבית בעיר השיעור היה כפול – 154.6 למאה אלף איש (בהשוואה ל-163.1 בקרב האוכלוסייה הערבית בישראל).

12 ריבוי טבעי מחושב לפי הפרש שבין מספר הלידות למספר הפטירות.

13 תוחלת החיים בלידה, דהיינו – מספר השנים הממוצע אשר יילוד צפוי לחיות בהנחה ששיעורי התמותה הסגוליים לניג בשנת ההתייחסות יישארו קבועים לאורך חייו.

הגירה ועלייה

הגירה אל ירושלים

בשנת 2022 עברו לירושלים מיישובים אחרים בארץ 12,200 תושבים חדשים (להלן: 'נכנסים'). מספר הנכנסים אל העיר בשנת 2022 היה גבוה במקצת בהשוואה לשנת 2021 (11,900). בשנת 2022 בלט שיעור הצעירים הגבוה – 44% מהנכנסים לירושלים היו בני 15-29 (5,200). חלקם של בני 30-64 מכלל הנכנסים עמד על 26% (3,200), שיעור הילדים בני 0-14 עמד על 26% (3,200), ושיעור האוכלוסייה המבוגרת בגיל 65 ומעלה עמד על 5% (600).

שנת 2022 התאפיינה בגידול בהיקף המהגרים בהגירה בין-עירונית בישראל. ברוב הערים הגדולות בישראל (מעל 200,000 תושבים) הייתה עלייה קלה במספר הנכנסים לעיר בהשוואה למספר הנכנסים בשנים 2020 ו-2021. בשנה זו עברו לערים הגדולות 80,400 מהגרים מערים או יישובים אחרים בישראל (לעומת 73,900 בשנת 2021). לצד זאת, בשנת 2022 נרשמה עלייה משמעותית יותר בהגירה בין-עירונית אל יישובים קטנים (יישובים שבהם 20,000-50,000 תושבים) – ובסך הכול עברו ליישובים אלה 75,800 תושבים (לעומת 67,600 בשנת 2021, ו-50,800 בשנת 2020).

הגירה מירושלים

בשנת 2022, 27,700 תושבים היגרו מירושלים ועברו ליישובים אחרים בארץ (להלן: 'יוצאים'). מספר המהגרים מירושלים בשנה זו היה גבוה משמעותית בהשוואה לשנת 2021 (22,700) ולשנת 2020 (18,800), ולמעשה זהו המספר הגבוה ביותר של יוצאים מהעיר בשנה אחת. ביתר הערים הגדולות בישראל (מעל 200,000 תושבים) לא היה שינוי משמעותי במספר היוצאים בשנת 2022 בהשוואה ל-2021 ו-2020. יוצאת דופן היא תל אביב, ממנה יצאו בשנה זו 26,900 תושבים, עלייה ניכרת בהשוואה ל-2021 (23,800) ו-2020 (21,300).

בקרב המהגרים מירושלים בלט אחוז הילדים הגבוה – 34% מהם (9,800) היו ילדים בני 0-14. שיעור הצעירים בני 15-29 מקרב היוצאים היה גבוה אף הוא, ועמד על 32% (8,800). 27% מהיוצאים היו בני 30-64 (7,500) ו-5% היו בני 65 ומעלה (1,500).

היישובים המרכזיים¹⁴ שאליהם היגרו תושבי ירושלים היו בית שמש (כ-18% מהיוצאים), תל אביב (6%), גבעת זאב (4%), בני ברק (4%) ומודיעין-מכבים-רעות (3%). כ-38% מהיוצאים עברו אל יישובים הנמצאים במטרופולין ירושלים, 24% מהיוצאים עברו ליישובים במחוז ירושלים, 20% יצאו ליישובים ביהודה ושומרון, 16% יצאו ליישובים במחוז מרכז ו-15% יצאו ליישובים במחוז תל אביב.

מאזן ההגירה

בשנת 2022 מאזן ההגירה הבין-עירונית של ירושלים (ההפרש בין מספר המהגרים אל העיר למספר המהגרים ממנה) היה שלילי ועמד על -15,500. ירידה משמעותית זו ממשיכה את המגמה מהשנים האחרונות; בין השנים 2020-2021 היה שינוי של -3,000 במאזן ההגירה (מ-7,800 בשנת 2020 ל-10,800 בשנת 2021), לעומת שינוי של -4,700 בין השנים 2021 ו-2022. מאזני הגירה בין-עירוניים שליליים במקצת אפיינו את רוב הערים הגדולות, אך מלבד ירושלים, רק בתל אביב נמדד מאזן שלילי חריג (-7,000 בשנת 2022, לעומת -2,900 בשנת 2021 ו-1,300 בשנת 2020).

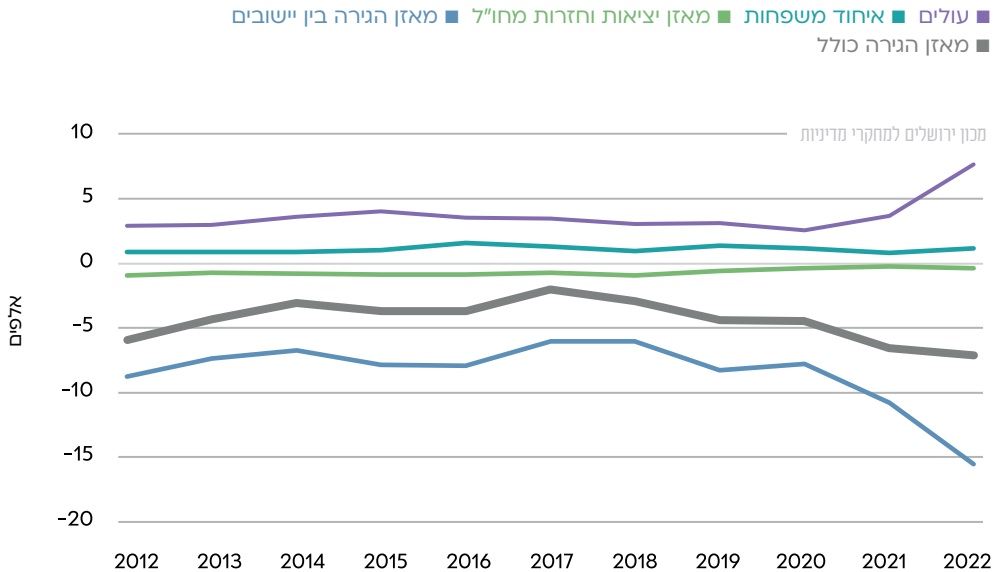
14 נתונים ארעיים.

מאזן ההגירה הכולל של ירושלים היה אף הוא שלילי, אך גבוה ממאזן ההגירה הבין-עירונית, ועמד על 7,200-. מאזן ההגירה הכולל מורכב ממאזן ההגירה הבין-עירונית, אליו מוסיפים את מספר הכניסות לשם איחוד משפחות (1,100), את מספר העולים שהשתקעו בירושלים (7,600) ואת מספר היורדים¹⁵ ששבו מחו"ל (1,100); ומחסירים את מספר היורדים שיצאו לחו"ל (1,500-). עם זאת, בשונה מהמגמה שתוארה במאזן ההגירה הבין-עירונית בירושלים – בשנים האחרונות דווקא התמתנה מגמת הירידה במאזן ההגירה הכולל בעיר. בין השנים 2020-2021 השינוי השנתי במאזן ההגירה הכולל עמד על 2,100- (מ- 4,500 בשנת 2020 ל- 6,600 בשנת 2021), לעומת שינוי שנתי של 600- בלבד בין השנים 2021 ו-2022.

היציבות היחסית במאזן ההגירה הכולל, משמעותה שעלייה במספר העולים קשורה בדרך כלל להתמתנות במספר העוזבים בהגירה בין-עירונית. דוגמה לכך ניתן לראות בנתוני שנת 2022, כאשר נמדדה עלייה במספר העולים, יחד עם עלייה במספר העוזבים.

מרכיבי הגירה אל ירושלים וממנה 2012-2022

¹⁵ יורדים יוצאים הם תושבים שבשנת האמידה שהו לפחות 12 חודשים רצופים בחו"ל, ואילו יורדים נכנסים הם תושבים קבועים ששבו לישראל אחרי שהייה של יותר מ-12 חודשים בחו"ל.

עלייה

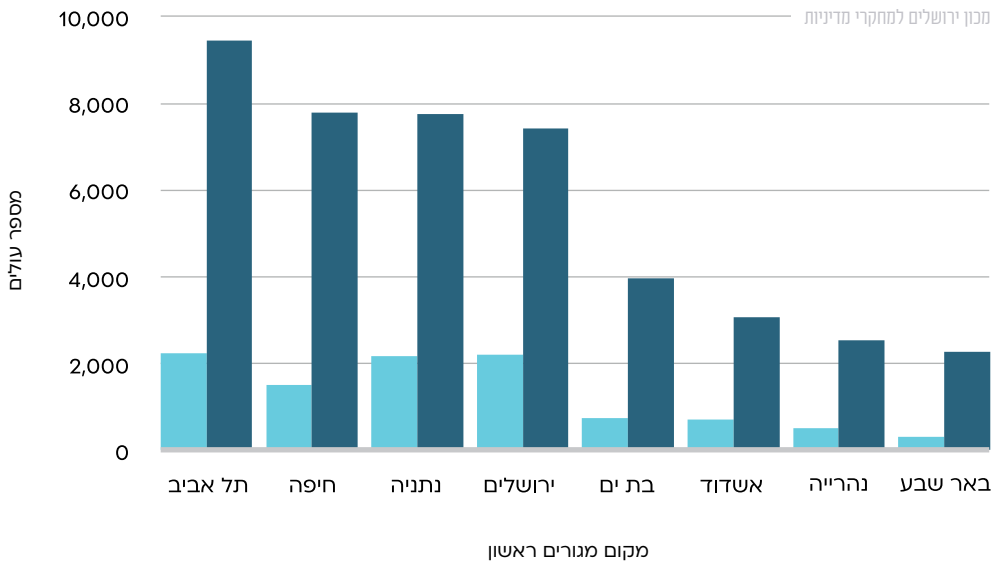
בשנת 2022 מספר העולים שבחרו בירושלים כמקום מגוריהם הראשון עמד על 7,600 עולים (לעומת 9,600 עולים שבחרו לגור בתל אביב, 7,900 בחיפה ו-7,900 בנתניה). מדובר בעלייה ניכרת בהשוואה לשנת 2021, אז בחרו לגור בירושלים 3,700 עולים. העלייה הניכרת במספר העולים קשורה למלחמה באוקראינה, והיא באה לידי ביטוי במספר העולים שהגיעו לכל הערים הגדולות בישראל.

העולים שבחרו לגור בירושלים היוו כ-10% מכלל העולים לישראל בשנת 2022 (בהשוואה ל-13% שבחרו לגור בתל אביב, 10% בחיפה ו-10% בנתניה).

47% מהעולים שבחרו לגור בירושלים בשנת 2022 הגיעו מרוסיה (3,500 עולים), 22% מאוקראינה (1,600), 13% מארצות הברית (900) ו-6% מצרפת (400). לשם השוואה, המדינות המובילות בעלייה לישראל בשנת 2022 הן רוסיה (61% מהעולים לישראל; 45,000 עולים), אוקראינה (20%; 14,700), ארצות הברית (4%; 3,000) ובלארוס (3%; 2,200). בקרב העולים שבחרו בתל אביב כמקום מגוריהם הראשון, 75% הגיעו מרוסיה (7,100 עולים), 8% מאוקראינה (700) ו-4% מצרפת (400).

עולים לפי מקום מגורים ראשון, 2021-2022

2021 ■ 2022 ■

אוכלוסיית המפונים

במהלך מלחמת "חרבות ברזל" פונו תושבים רבים מיישובי עוטף עזה ומיישובי הצפון אל ערים ויישובים אחרים ברחבי הארץ. לפי דיווחים שהגיעו למערכת "חד' של מערך הדיגיטל הלאומי, נכון לסוף דצמבר 2023, כ-134,500 מתושבי ישראל פונו מיישוב מגוריהם ונקלטו ברשויות מקומיות אחרות. 19,300 מהמפונים נקלטו באילת (14% מכלל המפונים), 15,100 בתל אביב (11%), 13,800 בירושלים (10%), 5,100 במועצה האזורית תמר (מלונות ים המלח) (4%) ו-4,800 בנתניה (4%).

תחולת העוני

ירושלים היא אחת הערים העניות בישראל. בשנת 2022 חיו מתחת לקו העוני 38% מהמשפחות בירושלים (126,700), 42% מהנפשות (418,900) ו-51% מהילדים (203,200). תחולת העוני¹⁶ בירושלים גבוהה באופן ניכר בהשוואה לישראל כולה, שבה חיו מתחת לקו העוני 20% מהמשפחות, 21% מהנפשות ו-28% מהילדים.

תחולת העוני בירושלים הייתה גבוהה במיוחד בקרב תושביה הערבים של העיר. בשנת 2022 חיו מתחת לקו העוני 58% מתושבי ירושלים הערבים (217,800 תושבים), בהשוואה ל-32% מתושבי ירושלים היהודים (195,600 תושבים). תחולת העוני בקרב תושבי ירושלים הערבים (58%) הייתה גבוהה גם בהשוואה לתחולת העוני בקרב ערביי ישראל (39%).

בשנת 2021, ההכנסה הממוצעת למשק בית חרדי בירושלים (הכנסה כספית נטו; לא כולל משקי בית של נפש אחת¹⁷) הייתה 12,600 שקלים בחודש, לעומת 20,200 למשק בית יהודי חילוני, מסורתי או דתי. ההכנסה הממוצעת למשק בית ערבי בירושלים הייתה 10,400 שקלים בחודש. בישראל כולה נמצאו פערים דומים; בשנה זו ההכנסה הממוצעת למשק בית חרדי בישראל הייתה 13,900 שקלים בחודש, לעומת 20,900 שקלים למשק בית יהודי חילוני, מסורתי או דתי, ו-12,700 שקלים למשק בית ערבי.

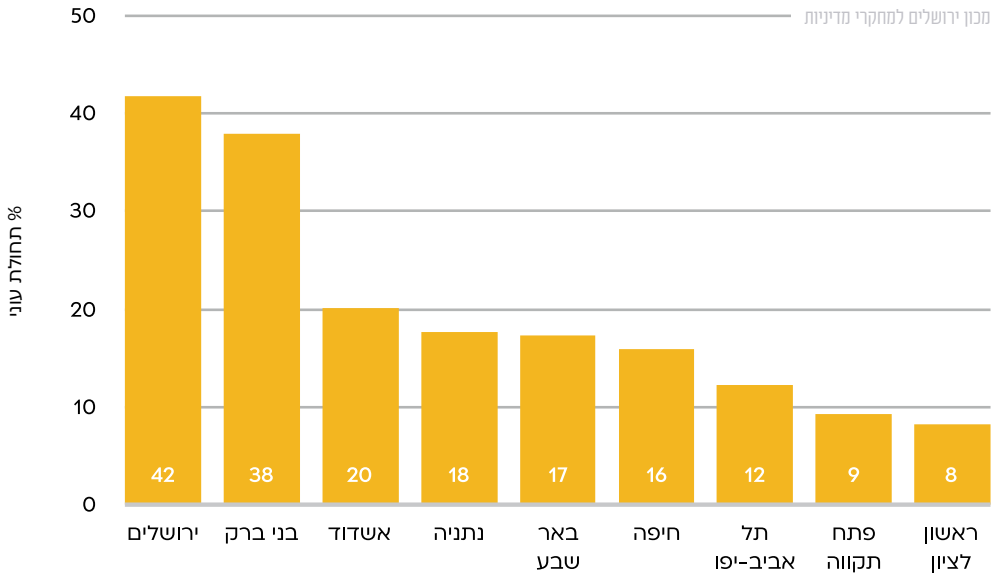
מבין הערים הגדולות בישראל, השיעור הגבוה ביותר של נפשות מתחת לקו העוני נרשם בירושלים (42%). בבני ברק, העיר שמדורגת שנייה על פי סדר יורד של תחולת העוני, 38% מהנפשות חיו מתחת לקו העוני. ובתל אביב, חיפה, ראשון לציון ופתח תקווה – בין 8% ל-16% מהנפשות חיו מתחת לקו העוני. מבין היישובים הגדולים באזור ירושלים, תחולת העוני לנפשות הגבוהה ביותר נרשמה בביתר עילית (47%), בית שמש (41%) וכוכב יעקב (40%). היישובים בעלי תחולת העוני הנמוכה ביותר היו צור הדסה (6%), מעלה אדומים (8%) ומבשרת ציון (9%).

16 מדד תחולת העוני מבוסס על הגישה היחסית למדידת עוני. קו העוני מוגדר כהכנסה הפנויה לנפש תקנית של 50% מההכנסה הפנויה החצינית לנפש תקנית.

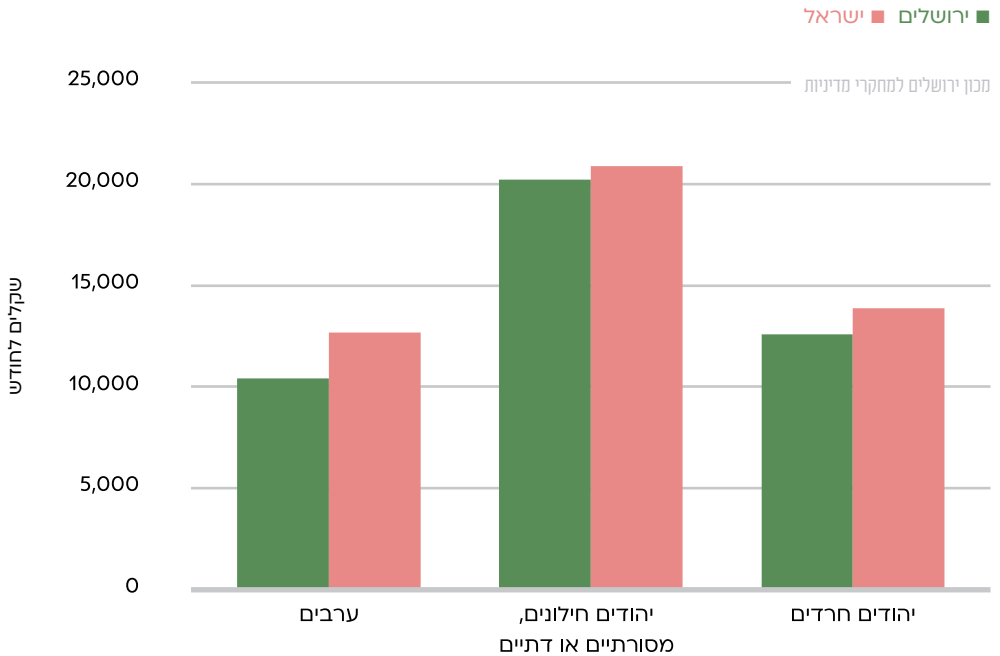
17 ההכנסה למשקי בית של נפש אחת נמוכה משמעותית מזו של משקי בית של שתי נפשות או יותר בכל הקבוצות.

תחולת העוני לנפשות בערים נבחרות בישראל, 2022

הכנסה כספית נטו למשק בית של 2 נפשות ומעלה, לפי קבוצה, בירושלים ובישראל, 2021

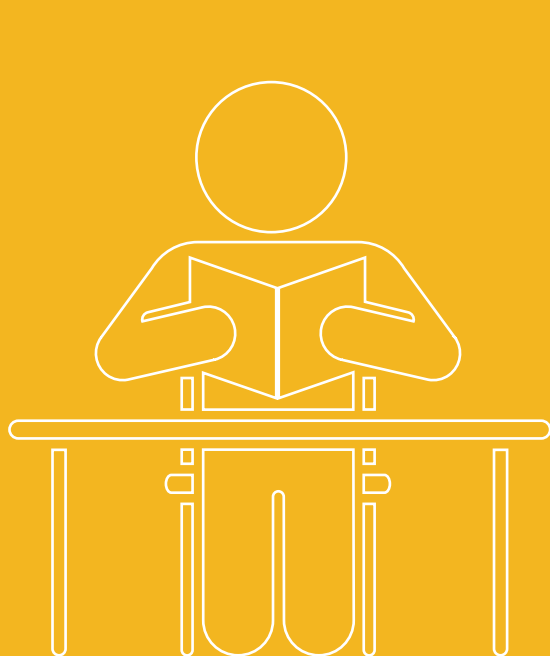

חינוך והשכלה גבוהה

3

מערכת החינוך

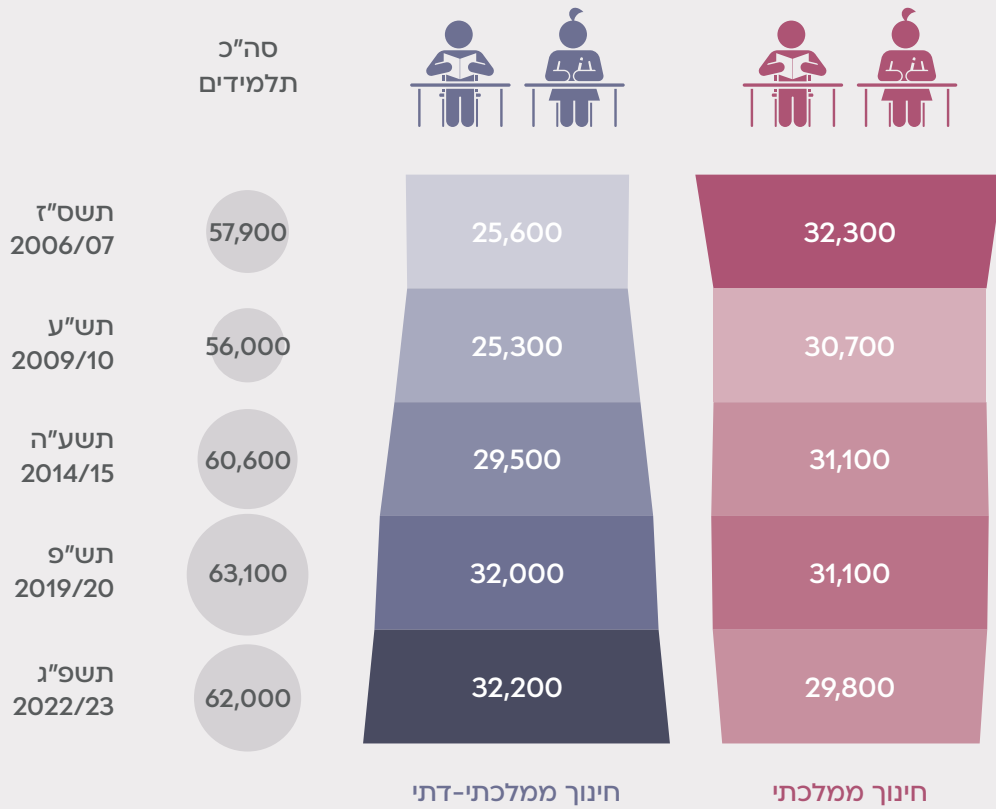
השכלה גבוהה

תלמידים* בחינוך הממלכתי והממלכתי-דתי בירושלים

מכון ירושלים למחקרי מדיניות

* לא כולל כיתות י"ג-י"ד, חינוך מיוחד וחינוך ממלכתי-חרדי

סטודנטים באוניברסיטה העברית ובמכללות האקדמיות בירושלים, תשפ"ג (2022/23)

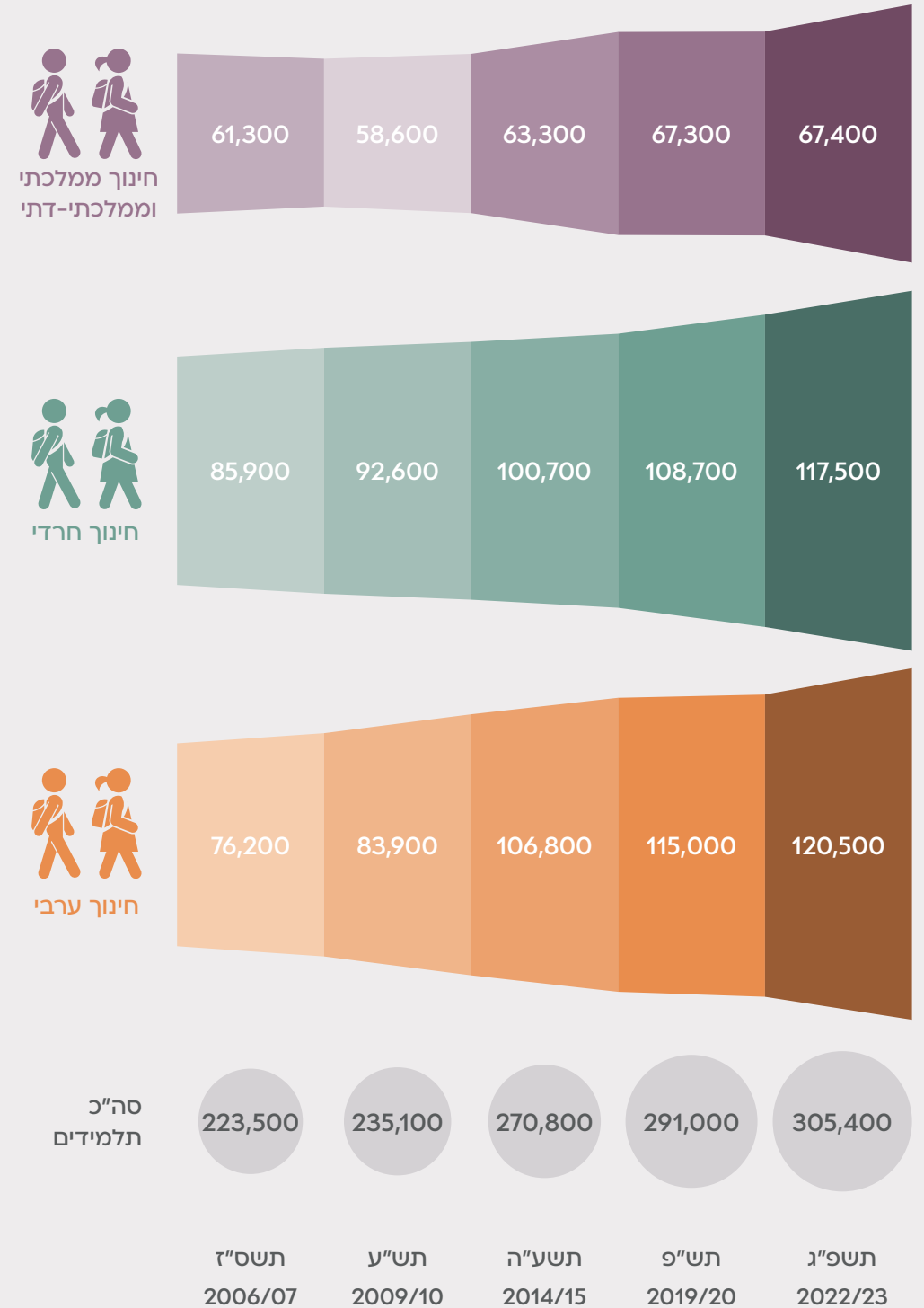
מכון ירושלים למחקרי מדיניות

סה"כ סטודנטים
41,300

תלמידים במערכת החינוך בירושלים, לפי מגזר

מכון ירושלים למחקרי מדיניות

סה"כ תלמידים

223,500 235,100 270,800 291,000 305,400

תשס"ז 2006/07 תש"ע 2009/10 תשע"ה 2014/15 תש"פ 2019/20 תשפ"ג 2022/23

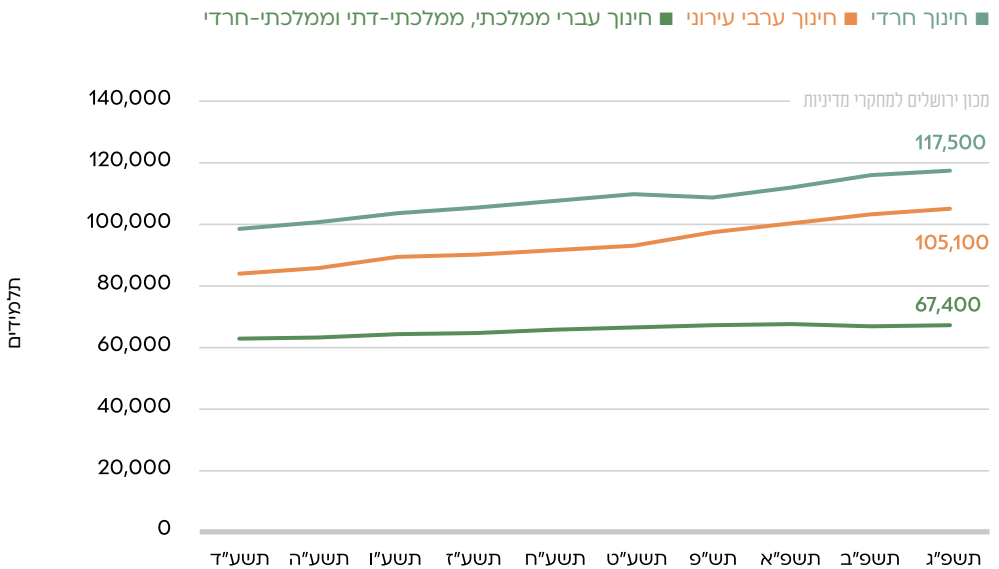
מערכת החינוך

בשנת הלימודים תשפ"ג (2022/23) למדו בחינוך העברי בירושלים 185,000 תלמידים: 36% מהם למדו בחינוך הממלכתי, הממלכתי-דתי והממלכתי-חרדי ו-64% למדו בחינוך החרדי. בחינוך הממלכתי (29,800), הממלכתי-דתי (32,200) והממלכתי-חרדי (2,700) למדו בסך הכול 67,400 תלמידים, ובחינוך החרדי למדו 117,500 תלמידים.

בחינוך העברי הממלכתי והממלכתי-דתי למדו 12,400 ילדים בגני הילדים (18%), 26,800 תלמידים בחינוך היסודי (40%), 25,300 תלמידים בחינוך העל-יסודי (38%), ו-2,700 תלמידים בחינוך המיוחד (4%). בחינוך החרדי למדו 28,200 ילדים בגני הילדים (24%), 57,200 תלמידים בחינוך היסודי¹⁸ (49%), 28,900 תלמידים בחינוך העל-יסודי (25%) ו-3,100 תלמידים בחינוך המיוחד (3%).

בשנת הלימודים תשפ"ג (2022/23) למדו בחינוך העברי בירושלים כ-120,500 תלמידים: 105,100 למדו בחינוך הציבורי¹⁹ (87%) וכ-15,400 למדו בחינוך הפרטי (13%; אומדן לשנת הלימודים 2022/23). תלמידי החינוך הערבי (הציבורי והפרטי) היוו 40% מכלל התלמידים במערכת החינוך בירושלים. בחומש האחרון (תשע"ט-תשפ"ג) גדל מספר התלמידים בחינוך הערבי הציבורי ב-13% (מ-93,000 ל-105,100). גידול זה נובע, בין היתר, ממעבר של בתי ספר פרטיים למעמד מוכר (מוכש"ר). התפלגות התלמידים בחינוך הציבורי הייתה: 21,600 ילדים בגני הילדים (21%), 42,700 תלמידים בחינוך היסודי (41%), 38,200 תלמידים בחינוך העל-יסודי (36%) וכ-2,500 תלמידים בחינוך המיוחד (2%).

תלמידים במערכת החינוך בירושלים, לפי מגזר, תשע"ז-תשפ"ג

18 החינוך היסודי במגזר החרדי כולל את כיתות א'-ח', בעוד שבמגזר הממלכתי והממלכתי-דתי הוא כולל רק את כיתות א'-ו'.

19 חינוך רשמי וחינוך מוכר שאינו רשמי.

השכלה גבוהה

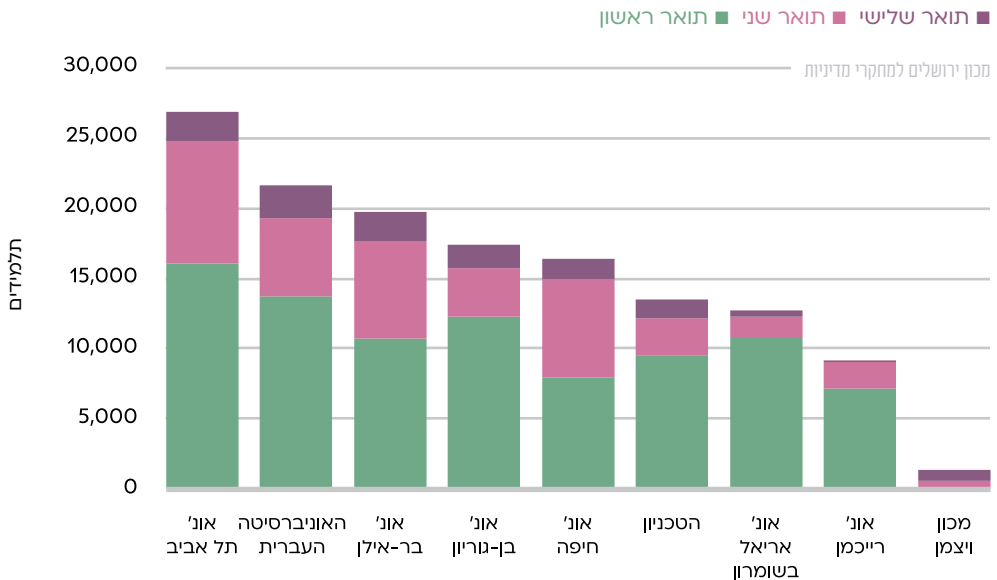
בשנת הלימודים תשפ"ג (2022/23) למדו במוסדות להשכלה גבוהה בירושלים 41,300 סטודנטים, והם היוו 14% מכלל הסטודנטים בישראל. כ-21,700 סטודנטים (53% מהסטודנטים בירושלים) למדו באוניברסיטה העברית,²⁰ 14,000 סטודנטים (34%) למדו בשבע מכללות אקדמיות ו-5,600 סטודנטים (14%) למדו בארבע מכללות אקדמיות לחינוך²¹. מתוך כלל הסטודנטים שלמדו במוסדות להשכלה גבוהה בירושלים, 74% למדו לתואר ראשון (לעומת 73% בישראל), 20% לתואר שני (23% בישראל) ו-6% לתואר שלישי (4% בישראל).

מקרב הסטודנטים שלמדו באוניברסיטה העברית בשנת הלימודים תשפ"ג (2022/23), 63% למדו לתואר ראשון, 26% לתואר שני, 11% לתואר שלישי וכ-1% למדו לימודי תעודה. 38% מהסטודנטים למדו בפקולטה למדעי הטבע ומתמטיקה (כולל הפקולטה לחקלאות), 23% בפקולטה למדעי החברה, 18% במדעי הרפואה (כולל מקצועות עזר לרפואה), 15% במדעי הרוח, 4% במשפטים ו-2% בהנדסה.

הסטודנטים הערבים היוו 15% מהסטודנטים באוניברסיטה העברית, בדומה לשיעורם בכלל האוניברסיטאות בישראל. אחוז הסטודנטים הערבים הגבוה ביותר מבין האוניברסיטאות בישראל נרשם באוניברסיטת חיפה (36%) ובטכניון (26%). האחוז הנמוך ביותר נרשם במכון ויצמן למדע (4%) ובאוניברסיטת רייכמן (3%).

חלקן של הסטודנטיות מתוך כלל הלומדים באוניברסיטה העברית (58%) היה גבוה מעט מחלקן בכלל האוניברסיטאות בישראל (55%). השיעור הגבוה ביותר של סטודנטיות מתוך כלל הלומדים נרשם באוניברסיטת חיפה (66%), והשיעור הנמוך ביותר נרשם בטכניון (42%).

סטודנטים באוניברסיטאות בישראל, לפי תואר, תשפ"ג (2022/23)

20 כולל כ-1,500 סטודנטים שלמדו בפקולטה לחקלאות ברחובות.

21 המכללות האקדמיות לחינוך בירושלים: מכללת אפרתה – המכללה האקדמית לחינוך; המכללה האקדמית הדתית לחינוך ליפשיץ; מכללת ירושלים; המכללה לחינוך ע"ש דוד ילין.

כלכלה ותעסוקה

4

השתתפות בכוח העבודה

מאפייני מועסקים

עסקים

תיירות

בינוי ודיור

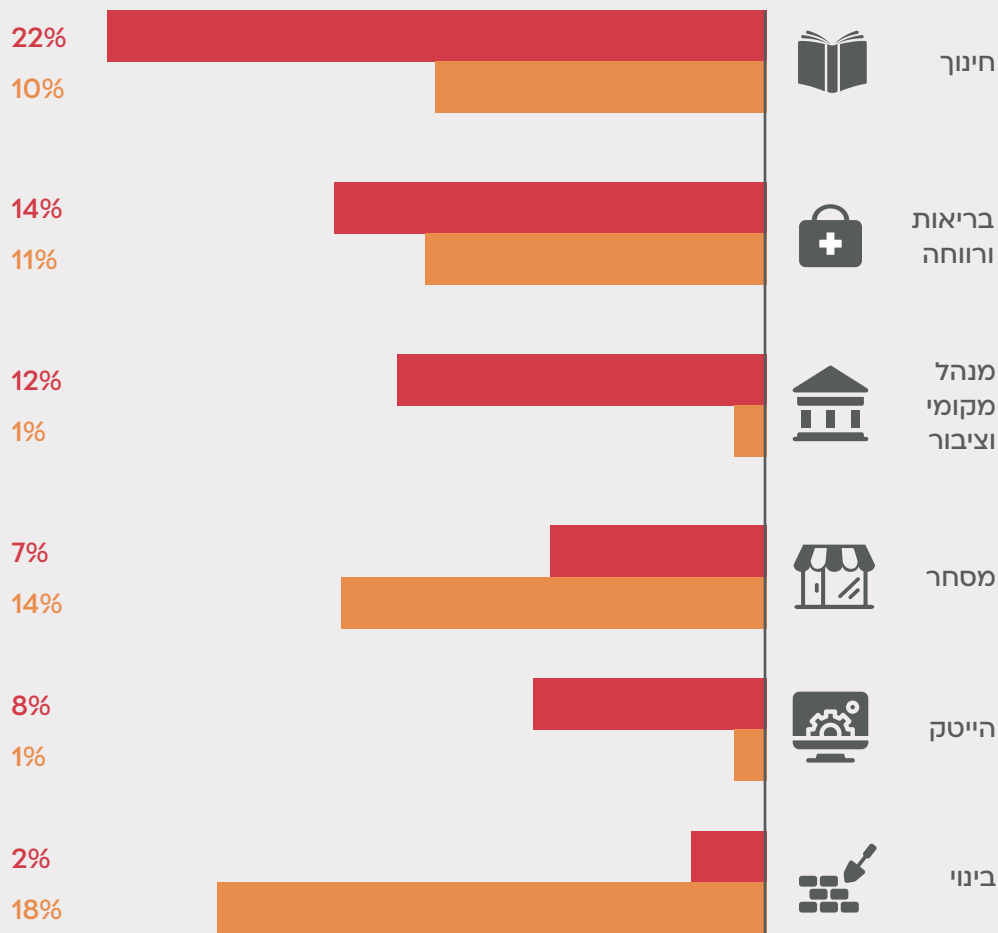
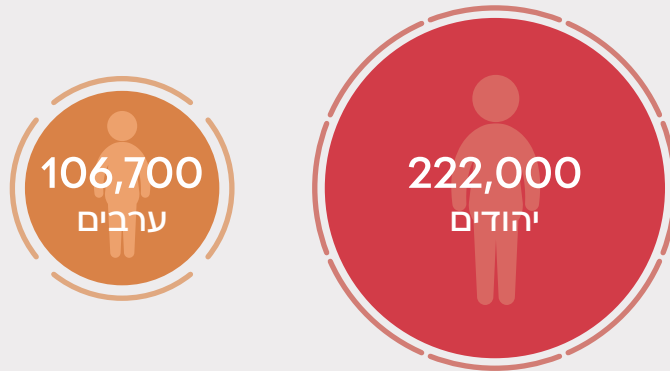
בחירות לרשויות המקומיות

מועסקים תושבי ירושלים, לפי קבוצת אוכלוסייה וענפים כלכליים נבחרים, 2023

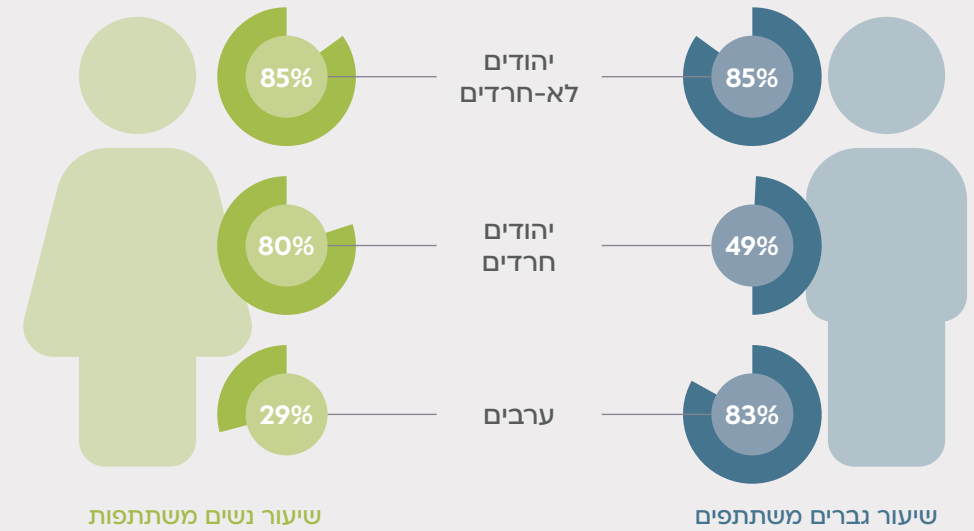
מכון ירושלים למחקרי מדיניות

39
כלכלה ותעסוקה

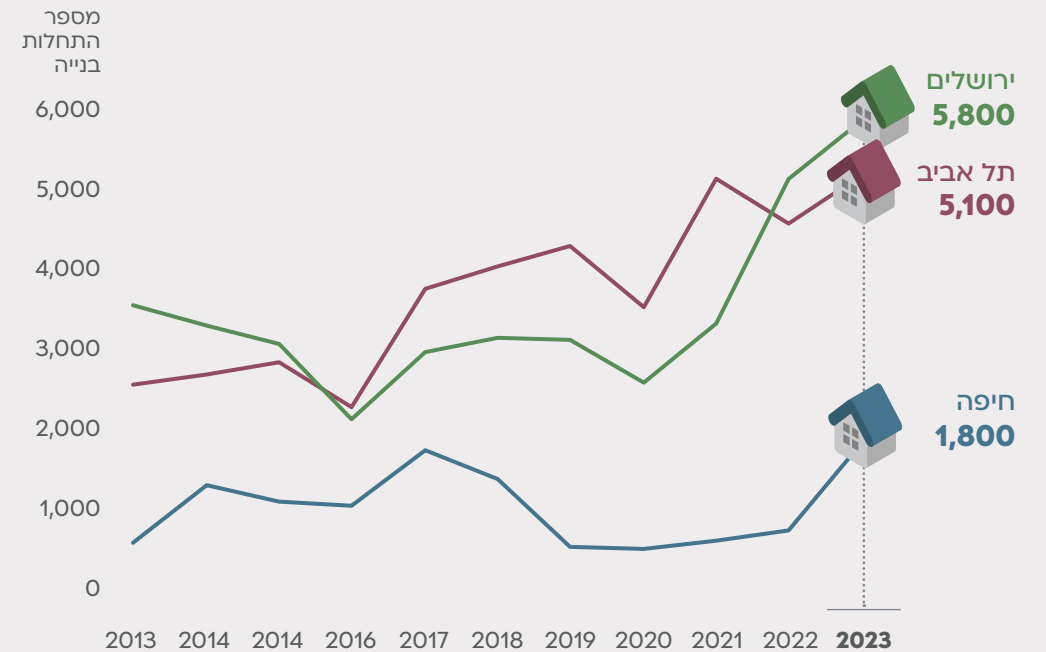
שיעור השתתפות בכוח העבודה בגילי העבודה העיקריים בירושלים, לפי קבוצת אוכלוסייה ומגדר, 2023

מכון ירושלים למחקרי מדיניות

התחלות בנייה בערים הגדולות, 2023-2013

מכון ירושלים למחקרי מדיניות

38
כלכלה ותעסוקה

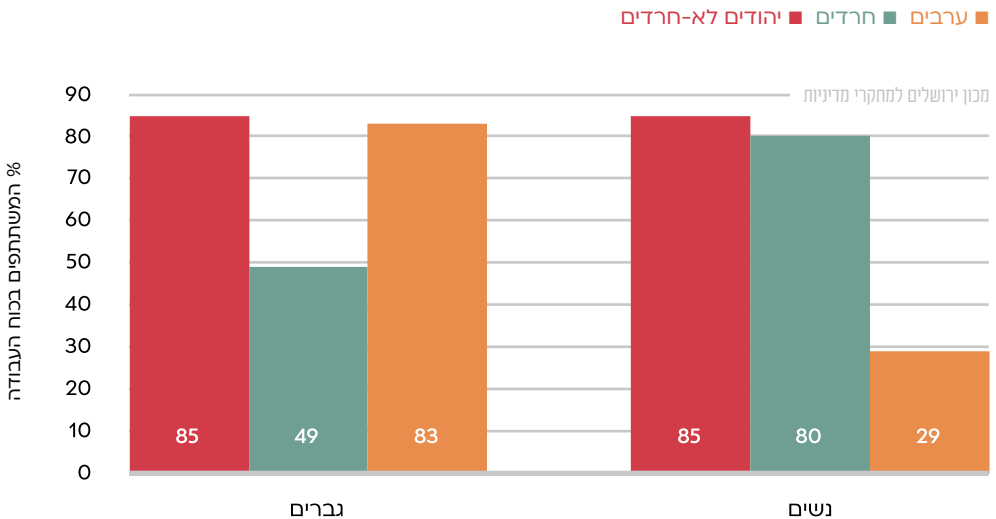
השתתפות בכוח העבודה

שיעור ההשתתפות בכוח העבודה בירושלים בגילי העבודה העיקריים (25-64) עמד בשנת 2023 על 68% (לעומת 81% בישראל). בקרב גברים, שיעור ההשתתפות עמד על 76% (לעומת 84% בישראל). שיעור ההשתתפות הנמוך של גברים בירושלים נובע בעיקר משיעור השתתפות נמוך של גברים חרדים (49%). בקרב נשים, שיעור ההשתתפות בכוח העבודה בירושלים עמד על 61% (לעומת 78% בישראל). שיעור ההשתתפות הנמוך של נשים בירושלים נובע בעיקר משיעור השתתפות נמוך במיוחד של הנשים הערביות בעיר (29%).

בשנת 2023 שיעור ההשתתפות בכוח העבודה בקרב האוכלוסייה היהודית בירושלים בגילי העבודה העיקריים עמד על 77%, והוא היה גבוה מזה של האוכלוסייה הערבית (56%). שיעור ההשתתפות בקרב הגברים היהודים (71%) היה נמוך מהשיעור בקרב הגברים הערבים (83%), בעוד ששיעור ההשתתפות של הנשים היהודיות (83%) היה גבוה באופן ניכר מזה של הנשים הערביות (29%).

בקרב האוכלוסייה היהודית, קיים פער ניכר בשיעור ההשתתפות בכוח העבודה בין חרדים לבין האוכלוסייה הכללית (חילונים, מסורתיים ודתיים). בשנת 2023 שיעור ההשתתפות של יהודים לא-חרדים בכוח העבודה עמד על 85% בירושלים (לעומת 88% בישראל). בקרב חרדים שיעור ההשתתפות עמד על 65% בירושלים (לעומת 69% בישראל). בקרב הגברים הלא-חרדים בירושלים נמצא שיעור השתתפות של 85%, ואילו בקרב הגברים החרדים השיעור היה נמוך באופן ניכר – 49%. בקרב הנשים הלא-חרדיות בירושלים שיעור ההשתתפות עמד על 85%, ובקרב הנשים החרדיות הוא עמד על 29%.

השתתפות בכוח העבודה בירושלים (בני 25-64), לפי קבוצה ומגדר, 2023

מאפייני מועסקים

בשנת 2023 מספר המועסקים העובדים בירושלים (בני 15 ומעלה) עמד על 361,000, והם היוו 8% מכלל המועסקים בישראל. בתל אביב מספר המועסקים היה גדול מזה שבירושלים (482,600), והם היוו 11% מכלל המועסקים בישראל. בחיפה היו 194,500 מועסקים, 4% מכלל המועסקים בישראל. רוב (76%) המועסקים בירושלים היו תושבי ירושלים. באופן דומה, חלק ניכר מתושבי ירושלים עבדו בעיר: מתוך 328,600 תושבי העיר המועסקים, 83% עבדו בירושלים. ככלל, נשים נוטות יותר לעבוד בקרבת מקום מגוריהן; 91% מהנשים המועסקות שגרו בירושלים בשנת 2023 גם עבדו בעיר, בהשוואה ל-77% מהגברים. בתל אביב 70% מתושבות העיר המועסקות עבדו בעיר, בהשוואה ל-60% מהגברים.

בשנת 2023 ענפי הכלכלה העיקריים שבהם עבדו המועסקים בירושלים הם: חינוך – 19% (לעומת 13% בישראל ו-6% בתל אביב), שירותי בריאות ורווחה – 14% (12% בישראל ו-10% בתל אביב) ומנהל מקומי וציבורי – 11% (10% בישראל ו-7% בתל אביב). בתחום ההייטק עבדו 6% מהמועסקים בירושלים (לעומת 11% בישראל ו-22% בתל אביב).

ענפי הכלכלה העיקריים שבהם הועסקו נשים בירושלים בשנת 2023 היו חינוך (26%), בהשוואה 20% בישראל), שירותי בריאות ורווחה (21%), בהשוואה 19% בישראל) ומנהל מקומי וציבורי (12% בהשוואה ל-9% בישראל), לעומתם, גברים בירושלים הועסקו בעיקר בחינוך (13% בהשוואה ל-6% בישראל), מסחר (12% בהשוואה ל-11% בישראל), מנהל מקומי וציבורי (11% בדומה לישראל), בתחום ההייטק הועסקו 6% מהנשים ו-7% מהגברים, לעומת 7% מהנשים ו-14% מהגברים בישראל.

אבטלה בזמן מלחמת "חרבות ברזל"

מלחמת "חרבות ברזל", שפרצה באוקטובר 2023, הביאה לעלייה משמעותית במספר מבקשי העבודה בישראל. בספטמבר 2023, החודש שקדם למלחמה, מספר דורשי העבודה בישראל עמד על 163,700, ובאוקטובר המספר הגיע ל-226,500 דורשי עבודה – עלייה של 38%. מגמה זו התחזקה והגיעה לשיאה בנובמבר 2023, אז נרשמו 331,900 דורשי עבודה בישראל – עלייה של 103% מספטמבר 2023 (ועלייה של 121% מהחודש המקביל אשתקד, אז נרשמו 150,000 דורשי עבודה). מאז ניכרת ירידה מתונה במספר דורשי העבודה בישראל, אך נכון לפברואר 2024, מספר זה טרם שב לרמתו טרום המלחמה, ובחודש זה המספר עמד על 245,509 דורשי עבודה.

מגמה דומה נרשמה בירושלים, תל אביב וחיפה. בכל אחת מן הערים הללו, באוקטובר 2023 חלה עלייה במספר דורשי העבודה, וזו הגיעה לשיאה בנובמבר, אז נרשמו בירושלים 26,000 דורשי עבודה (עלייה של 124%, ביחס ל-11,600 בחודש המקביל אשתקד), בתל אביב – 18,500 (עלייה של 208%, ביחס ל-6,000 בחודש המקביל אשתקד) ובחיפה – 8,800 (עלייה של 104%, ביחס ל-4,300 בחודש המקביל אשתקד). בדומה למגמה הכללית בישראל, גם בערים אלה הסתמנה ירידה במספר דורשי העבודה החל מדצמבר 2023, אך המספר נותר גבוה בהשוואה לרמתו לפני פרוץ המלחמה.

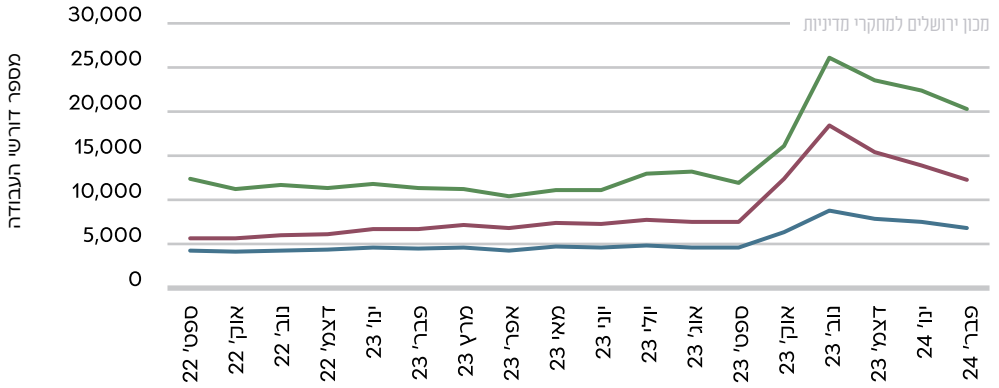
בישראל כולה, האוכלוסייה היהודית נפגעה יותר מהאוכלוסייה הערבית, אך היא גם התאוששה מהר יותר. סך דורשי העבודה בקרב יהודים ואחרים בישראל הגיע לשיאו בנובמבר ועמד על 242,600 (עלייה של 111% מספטמבר 2023), לאחר מכן ירד ל-169,600 נכון לפברואר 2024 (עלייה של 48% מספטמבר 2023). בקרב האוכלוסייה הערבית, השיא נרשם בנובמבר, ועמד על 89,300 דורשי עבודה (עלייה של 82% מספטמבר 2023), ולאחר מכן ירד ל-75,900 נכון לפברואר 2024 (עלייה של 55% מספטמבר 2023).

לעומת זאת, במחוז ירושלים, האוכלוסייה היהודית נפגעה פחות מהאוכלוסייה הערבית, כאשר האחרונה לא "פיצתה" על כך בהתאוששות מהירה יותר. סך דורשי העבודה בקרב יהודים ואחרים במחוז ירושלים הגיע לשיאו בנובמבר ועמד על 32,200 (עלייה של 89% מספטמבר 2023), לאחר מכן ירד ל-23,400 נכון לפברואר 2024 (עלייה של 38% מספטמבר 2023). בקרב האוכלוסייה הערבית במחוז ירושלים, השיא במספר דורשי העבודה עמד על 16,200 דורשי עבודה בנובמבר (עלייה של 162% מספטמבר 2023), ולאחר מכן ירד ל-13,100 נכון לפברואר 2024 (עלייה של 112% מספטמבר 2023).

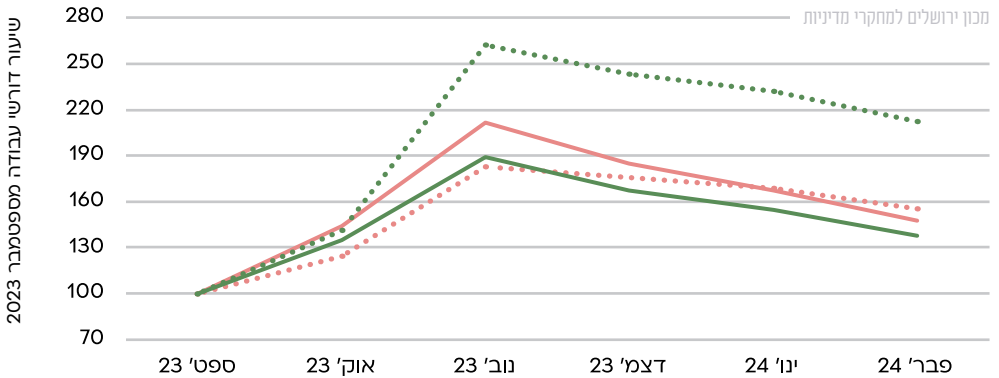
סך דורשי עבודה בירושלים, בתל אביב ובחיפה, ספטמבר 2022 – פברואר 2024

ירושלים ■ תל אביב ■ חיפה

שיעור דורשי העבודה בישראל ובמחוז ירושלים, לפי קבוצות אוכלוסייה (ספטמבר 2023 - 100%)

מחוז ירושלים ■ יהודים ■ ערבים
ישראל ■ יהודים ■ ערבים

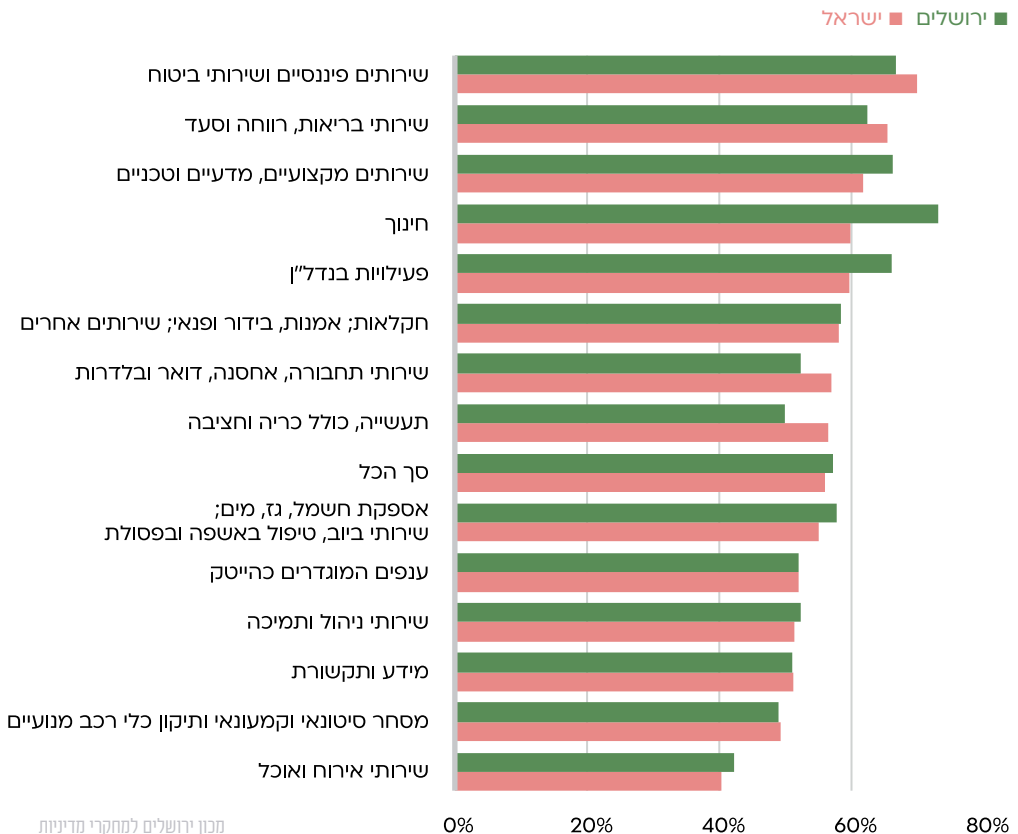
עסקים

בשנת 2022 פעלו בירושלים 48,100 עסקים. אלו היוו 7% מהעסקים שפעלו בישראל בשנה זו. בתל אביב פעלו בשנה זו 79,600 עסקים (12% מהעסקים בישראל), ובחיפה 23,400 עסקים (3%). מספר העסקים הגדול ביותר בירושלים השתייך לענף הכלכלי של שירותים מקצועיים, מדעיים וטכניים – 17% מהעסקים בעיר (בהשוואה ל-20% מהעסקים בישראל), לאחריו היו ענפי המסחר הסיטונאי, הקמעונאי ותיקונים – 15% (בדומה לשיעורם בישראל), ומנהל מקומי וציבורי, חינוך ושירותי בריאות, רווחה וסעד – 15% (בהשוואה ל-12% בישראל).

57% מהעסקים ש"נולדו" בירושלים בשנת 2017, שרדו לאחר חמש שנים (פעלו גם בשנת 2022), בדומה לאחוז שרידות העסקים בתל אביב (57%), ישראל וחיפה (56%).

בירושלים, ענפי הכלכלה שבהם נרשמו שיעורי השרידות הגבוהים ביותר לחמש שנים הם חינוך – 73% מהעסקים ששרדו (לעומת 60% בישראל); שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח – 67% (70% בישראל); ושירותים מקצועיים, מדעיים וטכניים – 66% (62% בישראל). הענפים בהם שיעורי השרידות היו הנמוכים ביותר הם שירותי אירוח ואוכל – 42% (40% בישראל); מסחר סיטונאי וקמעונאי – 49% (אחוז דומה בישראל); ומידע ותקשורת – 51% (בדומה לישראל).

אחוז העסקים ששרדו לשנת 2022 מתוך העסקים שנולדו ב-2017

מכון ירושלים למחקרי מדיניות

תיירות

בשנת 2023 היו בירושלים 87 מלונות תיירות, ובהם 10,900 חדרים. חדרי המלון בירושלים היוו כ-19% מכלל החדרים במלונות תיירות בישראל. בעשור קודם לכן, בשנת 2013, פעלו בעיר 73 מלונות תיירות ובהם היו 9,600 חדרים; מאז חל גידול של 19% במספר מלונות התיירות ו-14% במספר חדרי המלון. לשם השוואה, בשנת 2023 היו באילת 51 מלונות ו-11,100 חדרים (19% מהחדרים בארץ), בתל אביב היו 102 מלונות ו-10,600 חדרים (18%), ובטבריה היו 39 מלונות ו-4,800 חדרים (8%).

בשנת 2023 תפוסת החדרים במלונות בירושלים עמדה על 60%, והייתה גבוהה מתפוסת החדרים בשנת 2022 (55%), אך נמוכה מהתפוסה בשנת 2019 (72%), השנה שקדמה להתפרצות נגיף הקורונה.

בשנת 2023 ירושלים הייתה היעד המוביל במספר לינות התיירים מחו"ל. בשנה זו מספר הלינות בירושלים עמד על 2,735,400, והיווה 36% מכלל לינות התיירים מחו"ל בישראל (לעומת 34% בשנת 2022). לשם השוואה, 29% מלינות התיירים מחו"ל בישראל היו במלונות תיירות בתל אביב, 9% בטבריה ו-4% בנצרת.

ירושלים אינה היעד המועדף על ישראלים. בשנת 2023 נרשם מספר שיא של לינות ישראלים במלונות תיירות בירושלים – 1,677,100 לינות. עם זאת, מספר זה היווה 9% בלבד מכלל לינות הישראלים בישראל (בדומה לחלקן היחסי של לינות הישראלים בירושלים בשנת 2022 – 8%). בהשוואה ל-38% באילת, 10% בשפת ים המלח ובתל אביב.

פדיון המלונות מצביע על גובה ההכנסות של מלונות התיירות מאירוח וממתן שירותים נוספים. בשנת 2023 עמד פדיון המלונות בעיר על 2.3 מיליארד ש"ח – 18% יותר מגובה הפדיון בשנת 2022 (אז הפדיון עמד על כ-2 מיליארד ש"ח), אך 9% פחות מגובה הפדיון בשנת השיא 2019 (השנה שקדמה להתפרצות נגיף הקורונה; אז נרשם בעיר הפדיון הגבוה ביותר אי פעם – 2.5 מיליארד ש"ח). בשנים 2020-2021 – בהשפעת משבר הקורונה – חלה ירידה תלולה בפדיון המלונות, בשנת 2022 חלה התאוששות הדרגתית, ובשנת 2023 התחזקה, כאמור, מגמת העלייה בגובה הפדיון.

תיירות בצל מלחמת "חרבות ברזל"

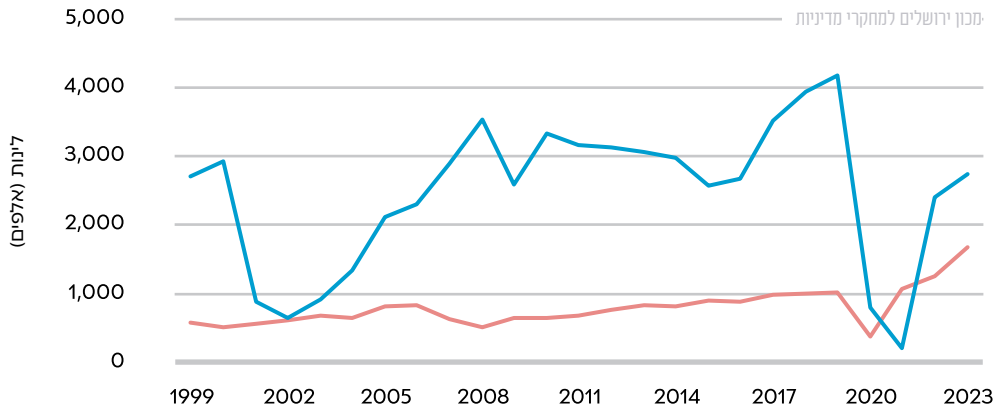
עם פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" ירד מאוד היקף התיירות הנכנסת לישראל. ברבעון האחרון של שנת 2023 מספר הלינות של תיירים מחו"ל בישראל היה 499,600, ירידה של 79% לעומת 2,400,500 לינות ברבעון המקביל ב-2022. בירושלים ירדו לינות התיירים מחו"ל בשיעור זהה – מ-897,600 ברבעון הרביעי של 2022, ל-201,700 ברבעון הרביעי של 2023 – ירידה של 79%.

באשר לתיירות הפנים, בנתונים מוצגת עלייה של עשרות אחוזים (90% בישראל, 255% בירושלים) בלינות הישראלים במלונות בשנת 2023. עלייה זו מטעה, ומקורה בשיטת המדידה, הכוללת ב'לינות ישראלים' גם את הלינות של המפונים מהצפון ומעוטף עזה.

לינות במלונות תיירות בירושלים, 1999-2023

■ תיירים מחו"ל ■ ישראלים

בינוי ודיור

בסוף שנת 2023 היו בירושלים 243,200 דירות למגורים, 75,300 מתוכן (31%) היו דירות בשכירות. לשם השוואה, בשנה זו שיעור הדירות לשכירות מתוך הדירות למגורים עמד על 29% בישראל, 48% בתל אביב ו-36% בחיפה. אחוז הדירות בשכירות בירושלים לא השתנה משמעותית בעשור האחרון, ובשנת 2013 הוא עמד על 29% (בישראל 24%).

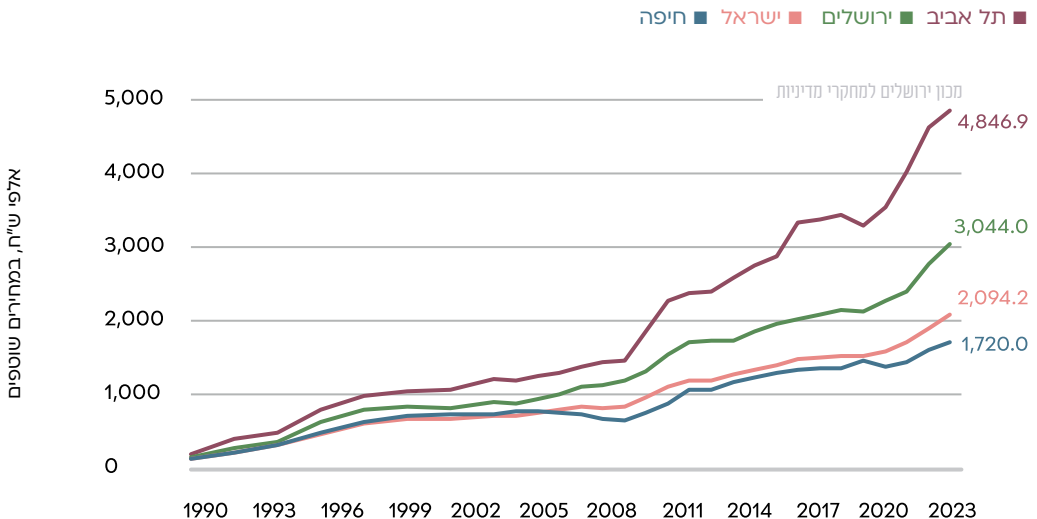
בשנת 2023 החלה בנייתן של 5,800 דירות בירושלים. בשנה זו 18% מהתחלות הבנייה היו של דירות בנות 1-2 חדרים (בהשוואה ל-7% בישראל). חלקן של דירות בנות 3 חדרים בהתחלות הבנייה בירושלים עמד על 29% (לעומת 20% בישראל). חלקן של הדירות בנות 4 חדרים בירושלים עמד על 38% (לעומת 33% בישראל), וחלקן של דירות בנות 5 חדרים ומעלה היה 16% (לעומת 41% בישראל).

בשנת 2023 הסתיימה בנייתן של 2,700 דירות למגורים בירושלים. 10% מהדירות שהסתיימה בנייתן היו בנות 1-2 חדרים (לעומת 5% בישראל), 33% מהדירות היו בנות 3 חדרים (19% בישראל), 34% מהדירות היו בנות 4 חדרים (30% בישראל) ו-24% היו בנות 5 חדרים ומעלה (47% בישראל).

בשנת 2023 בוצעו 3,200 עסקאות לרכישת דירות בירושלים²², לעומת 4,700 דירות בשנת 2022. ערים גדולות אחרות שבלטו במספר העסקאות היו חיפה (3,500) ובאר שבע (3,000). בתל אביב נמכרו בשנה זו 2,100 דירות.

המחיר הממוצע שבו נמכרה דירת 3.5-4 חדרים בירושלים עמד על 3,044,000 ש"ח, עלייה של 10% בהשוואה למחיר בשנת 2022. מחיר זה היה גבוה בהשוואה לישראל (2,094,200 ש"ח) ולחיפה (1,720,000 ש"ח), אך נמוך באופן ניכר בהשוואה לתל אביב (4,846,900 ש"ח). בשנת 2023 שרר הדירה הממוצע עבור דירת 3.5-4 חדרים בירושלים עמד על 5,580 ש"ח, עלייה של 6% בהשוואה למחיר בשנת 2022. מחיר זה היה גבוה בהשוואה לישראל (4,910 ש"ח) ולחיפה (3,670 ש"ח), אך נמוך בהשוואה לתל אביב (8,070 ש"ח).

מחירים ממוצעים של דירות בנות 3.5-4 חדרים בבעלות פרטית בישראל, בירושלים, בתל אביב ובחיפה, 1990-2023

22 נתון ארעי, לא כולל עסקאות שדווחו באיחור או שטרם דווחו.

בחירות לרשויות המקומיות

ב-27 בפברואר 2024 נערכו בחירות מקומיות ב-242 רשויות מקומיות בישראל, ובהן ירושלים. לראשות העיר ירושלים התמודדו שני מועמדים – משה ליאון ויוסי חביליו, ולמועצת העיר התמודדו 15 רשימות.

שיעור ההצבעה בבחירות בירושלים עמד על 34% בלבד (לעומת 40% בבחירות המקומיות הקודמות בעיר, בשנת 2018). שיעור ההצבעה הנמוך קשור בעיקר לשיעור השתתפות נמוך מאוד של האוכלוסייה הערבית בירושלים. לשם השוואה, בישראל שיעור ההצבעה עמד על 54%, בתל אביב – 42%, ובחיפה (בסיבוב הראשון) – 44%.

משה ליאון, ראש העיר המכהן, זכה ל-81% מקולות המצביעים בעיר ונבחר לקדנציה שנייה. יוסי חביליו זכה ל-19% מקולות המצביעים.

31 המושבים במועצת העיר הנבחרת התפלגו כך: 6 מושבים לרשימת דגל התורה, 6 ל"ש"ס, 4 לאיחוד הירושלמי, 3 לאגודת ישראל ו-3 להתעוררות בירושלים. הרשימות ירושלים אחת בראשות משה ליאון, מאוחדים ומפד"ל הציונות הדתית – זכו ל-2 מושבים; והרשימות בני תורה, הליכוד וירושלים בנעם – זכו למושב אחד.

שיעור הצבעה בבחירות המקומיות בירושלים, פברואר 2024

